

В. РОЛЕНКО

Карикатура і картун в Америці

Сполучені Штати можна вважати класичною країною політичної сатири в образотворчому мистецтві. Звичай подавати щоденно одну-дві карикатури на актуальні політичні теми завівся в нашій пресі не що-давно, тимчасом в Америці він існував споконвіків. Ту просту істину, що вплинути на свідомість масового читача значно легше через примітивний та яскравий малюнок з мінімально коротким текстом, ніж при допомозі статтів чи навіть гумористичних фейлетонів,— американці улаштували собі давно.

Майже нема в Америці газет, що обходилися б без спеціальної рубрики карикатур. В неділішньому числі газети ви обов'язково знайдете спеціальний додаток з кольорових карикатур, так звану „funny page“— смішну сторінку (хоч займає той додаток не одну, а 8, часом навіть 12 сторінок). Карикатури там розподілено циклами на певні теми; цикли тягнуться з року в рік, з десятиріччя в десятиріччя. Крім того, такі ж цикли, хоч і скорочені та друковані в одну фарбу, вміщаються що-дня в газеті, займаючи одну-дві сторінки.

Сюжети цих газетних циклових карикатур досить нехитрі. От „Діти Кацен'ямера“— нескінченна повість (в стилі відомих „Веселих оповідань“ Буша) про двох збиточних хлопців, Макса та Моріца, що своїми вибриками не дають спокою ласому до дівчат батькові, капітанові з німців, та матері, простуватій німкені, яка, через свою недогадливість, завжди стає на бік збиточників проти батька; кінчається кожний майже цикл трафаретним лупцюванням хлопців; це дуже веселить читачів-американців, як і кумедне перекичування героями англійської мови на німецький лад.

Ось „Виховання батька“— про ірландця Джіґса, що хоч і збагатів, та воліє дармувати час і гроші по шинках з друзями старих часів—гультьями, пройдисвітами—за картами, горілкою, та „плекейськими“ стравами; цього не зносить його жінка, що пнеться до „вищого світу“ й намагається навчити чоловіка „добрих манер“; кінчається все тим, що жінка жорстоко б'є Джіґса. Любовні пригоди ледачої машиністки Тіллі („Тіллі—трудівниця“), хитрого кота Фелікса, старого кондуктора провінціального попсованого трамваю й т. і.

Циклів дуже багато, сюжети простенькі, морали ніби ніякої, взагалі, у всякому разі глибоких ідей тут шукати не доводиться. Але яскравою ниткою проходить психологія американської „обивательщини“.

Ці „смішні сторінки“ мають свою величезну аудиторію, користаються в ній широченною популярністю, настільки увійшли в побут американців, що з газет перенеслися до театрів та кіно, герої їх

зробились постійними персонажами театральних ревію, комічних фільмів, фігурують в приповідках то-що.

Пояснюється ця популярність „смішних сторінок“ не тільки тим, що вони дають нагоду масовому читачеві весело сміятись, не вимагаючи ніякого розумового напруження. Творці карикатур — художники та автори текстів уважливо вивчають психологію цього читача, вміють зацікавити його, відобразити його настрої, викликати його симпатії до героїв гумористичних епопей. Кожна американська дівчина — не тільки машиністка — шукає в газеті карикатур про Тіллі, бо пригоди Тіллі — це відгадані таємні мрії пересічної читачки, а убрання Тіллі вчить таємниці гарно одягтись краще, ніж тисячі „модних журналів“. Кожний ірландець з насолодою любить зелену краватку Джігса (це ж його національний колір) та соковитим жаргоном бідняцького Іст-Сайд'у¹). Для антисемитів є анекдотичні „провали“ невдалого єврейського „фактора“ Ейби (Абраши), а серце германофоба радіє, коли німець Кацен'ямер пошнється в дурні. Тимчасом робітник задоволено сміється, коли дурнуватий та добросердечний бідак Генрі Гуліген або його партнер — клерк Добб обдурюють мільонера Дофа. Капіталіст зі свого боку почуває приємні лоскоти, переглядаючи плоскі глузування з нещасної дрібнобуржуазної західньої провінції, що безнадійно намагається врятувати свій мирний, простодушний побут проти хижацького походу великого капіталістичного міста, узброєного всіма надбаннями найновішої техніки.

Всім же разом (або майже всім) надзвичайну насолоду дають малюнки гулянок, випивання, бійки. Одні бачать в цьому звиклі й приємні для серця й ока сцени, другі знаходять відклики на свої мрії про краще життя і, може, про майбутні розправи з тими, хто тепер безтурботно бенкетує чужим коштом. По-різному стискаються кулаки у різних груп читачів, при розгляді карикатурних побойовищ, по-різному сприймають вони карикатури та реагують на них протилежними часом настроями.

Але задовольняють карикатури — всіх; цеб-то всіх, хто не любить поглиблюватись у складну механіку американської капіталістичної дійсності, або нездатний до такого поглиблювання й воліє сприймати ту дійсність у спрощено-веселому вигляді, без нудної теорії, статистичних обчислень то-що.

Звичайно, досягти такого успіху для „смішних сторінок“ справа не легка, особливо, коли взяти на увагу, що кожний цикл на ту ж тему й з тими ж головними персонажами повинен давати день-у-день новий гумористичний матеріал. А займає кожний епізод кожного циклу по 12-16 окремих малюнків.

Буржуазна преса витрачає на „смішні сторінки“ величезні кошти. Цілі штати „присяглих“ гумористів та редакторів працюють над темами та текстом карикатур по всіх центральних газетах (для провінційальної преси справа простіша, бо спеціальні бюро що-тижня висилають кліше карикатур до всіх редакцій газет, об'єднаних даним трестом).

Треба ж, щоб карикатури були актуальні, щоб бідак в них обдурював мільонера тільки тоді, коли в політичних сферах повіє

¹) Східня частина міста, залюднена біднотою.

радикалізмом, а в інші часи хай робітничий читач задовольняється тим, що його улюблений герой випадково знайшов великі гроші чи одержав підвищення платні від хазяїна, що є в доброму гуморі в наслідок якоїсь щасливої пригоди; коли джерелом доброго гумору хазяїна є, скажемо, велике замовлення на автомобілі з-за кордону, то хай це замовлення привезе „російський посол“ з червоною стрічкою на циліндрі та з довжелезною бородою, — бо замовлення з СРСР є постійна тема жвавої дискусії в Америці, як і надії на збільшення цих замовлень, коли Сполучені Штати визнають СРСР (навіть у цій дрібній деталі відчуті мрії капіталістів про поширення експортних ринків, як і симпатії робітництва до Радянського Союзу).

Не менш складне завдання і для художників, що повинні перетворювати в малюнки ідеї гумористів та редакторів. І треба визнати, що виконують це завдання художники з надзвичайною майстерністю. Деякі з них, як О'Солліван, Фоунтейн Фокс та інші, стали не менш популярні в Америці, ніж улюблені зорі кіно-екрану. Найхарактерніша якість американських карикатуристів це вміння при скрайній економії ліній та уникненні зайвих деталей дати типи, вже незабутні для глядача з моменту їх появи.

Характерна риса: кожен художник так спеціалізується на типах персонажів свого циклу, що часом втрачає вже здібність малювати інші обличчя чи постаті.

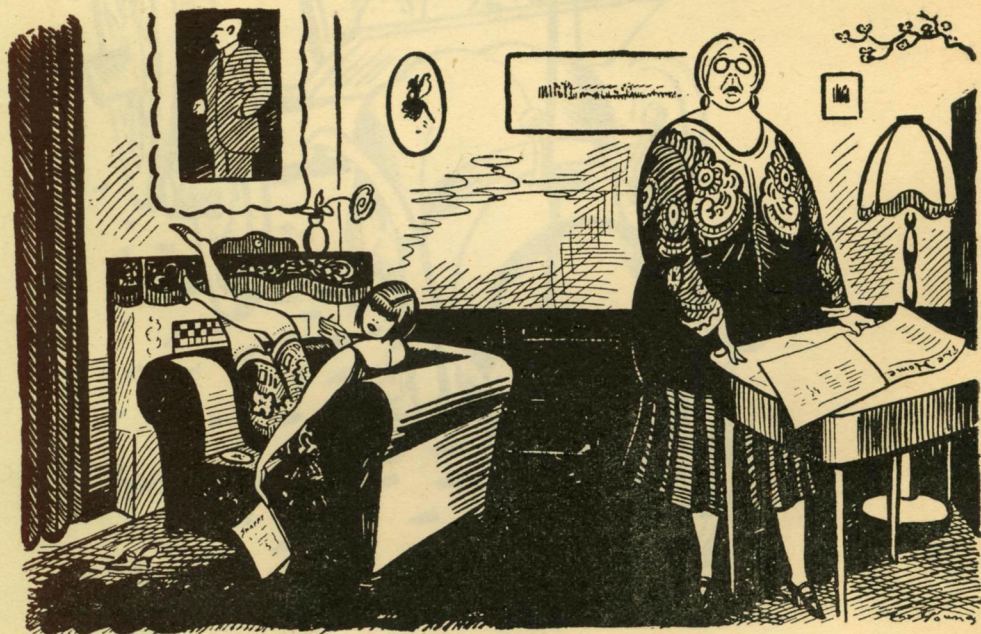
Поруч з цим — постійна динамічність малюнку і досконала передача в ньому найнеймовірніших часом рухів. Ця динаміка американської карикатури, рухливість її, що ніби відбиває на собі темп американського життя, вражає всякого європейського глядача.

Між іншим, ті циклові американські карикатури і форми рисунку й розташуванням фарб часто нагадують японські малюнки. Очевидячки, те захоплення Європи японським малюнком наприкінці XIX сторіччя, що у Франції відбилось на станковій малярстві у формі породження імпресіонізму, не оминуло й Америки. Але там імпресіонізм знайшов для себе місце в карикатурі (як і рекламнім плакаті), де панує й по цей день.

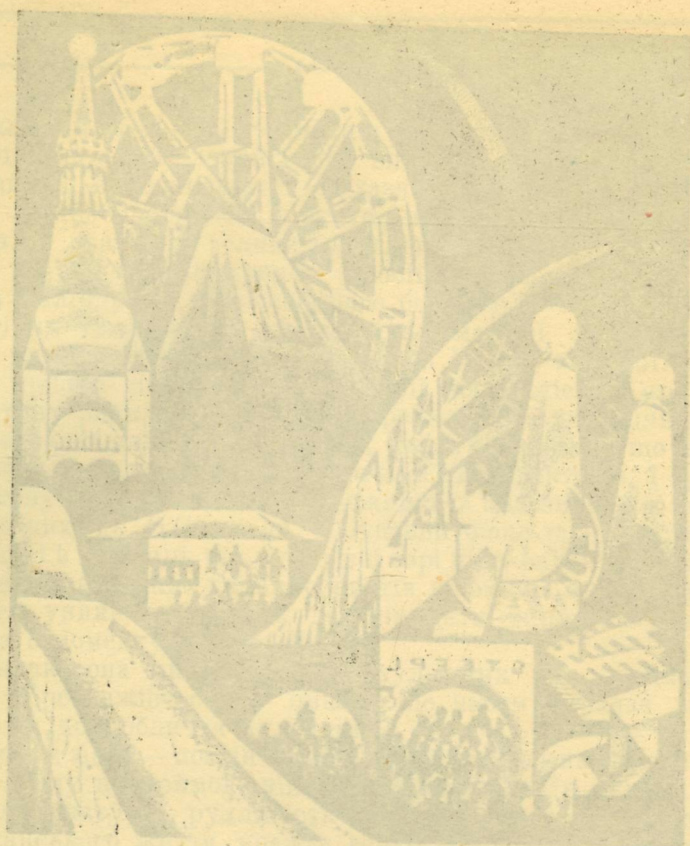
Говорячи про циклові карикатури, не можна не згадати, що й робітничий преса Америки намагалася використати цей засіб масового впливу на читача. У свій час орган Соціалістичної Партії „The Call“ („Клич“ — тепер це жовта угодівська газета) містив щотижневий цикл „Пригод Генрі Добба“ — несвідомого робітника, слухняного раба своїх хазяїв. Зміст циклів бував досить одноманітний та грубий. Генрі буде для свого хазяїна палац, а сам, залишившись без захисту, проситься на ночівлю до будинку божевільних, та коли там доводяться, через що він не має пристановища, його виганяють: мовляв, ти дурніший від божевільних, можеш ще їх зіпсувати; або: Генрі працює підчас страйку, а його власний осел страйкує проти нього та б'є його копитами; мораль — „скеб“ (страйколом) має менше розуму, ніж осел і т. і. Та не вважаючи на таку примітивність та грубість, карикатури ці подобались робітникам, виходили окремими виданнями, альбомами, а по багатьох хатах свідоміших робітників можна було побачити навіть гіпсові статуетки Генрі Добба, що возив на своїй спині грубого капіталіста. Такі ж цикли друковано в агітаційній



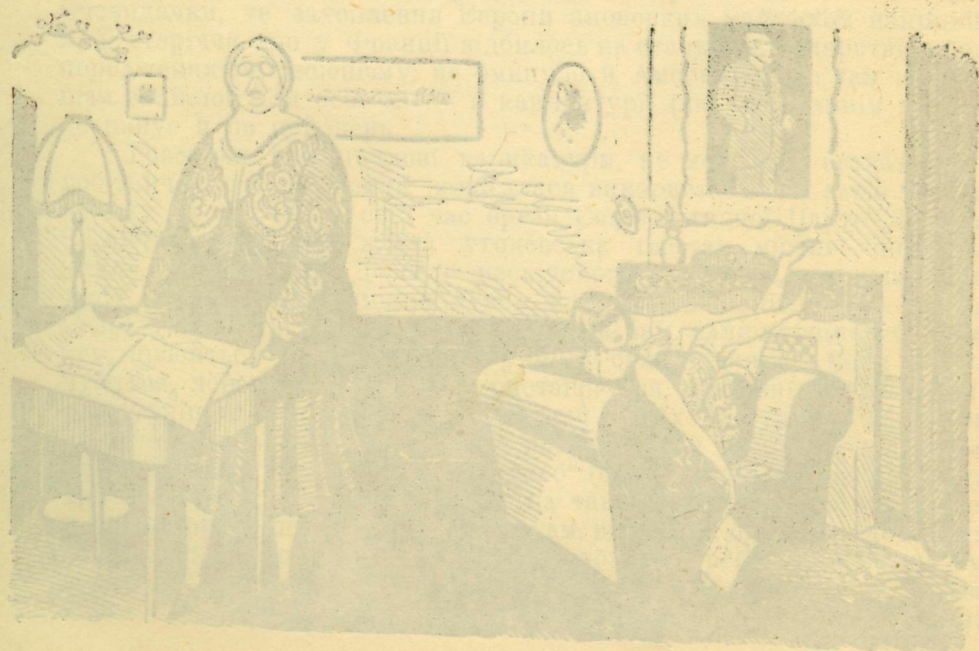
Лүі Лозовик



Арт. Йонг



My Avenue



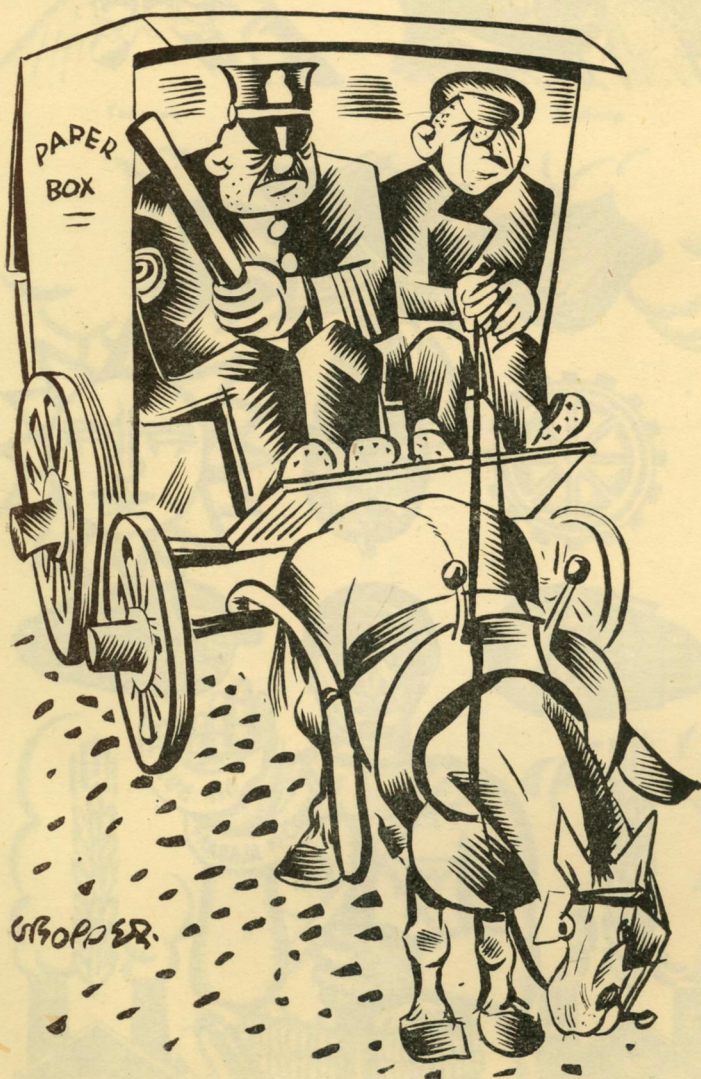
My Home



Салазар: шарж на Ігора Стравінського



Коварубіас: шарж на Менкена



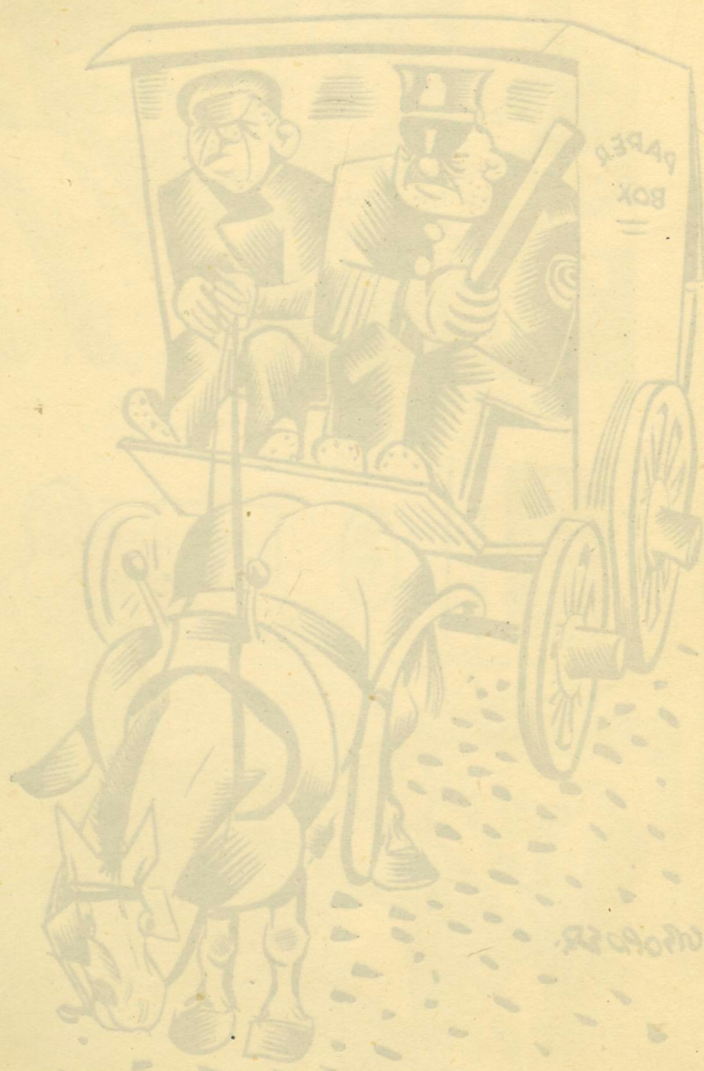
Гроппер



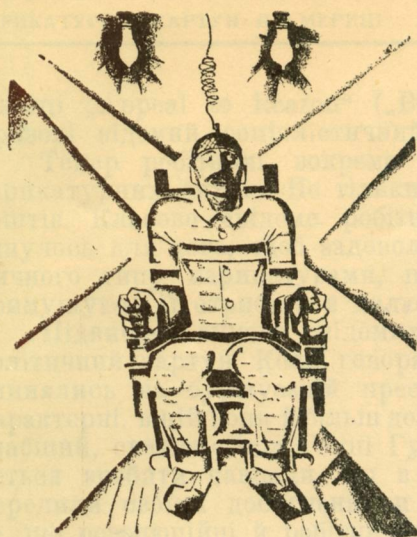
Корреспондент: мадам де Монтен



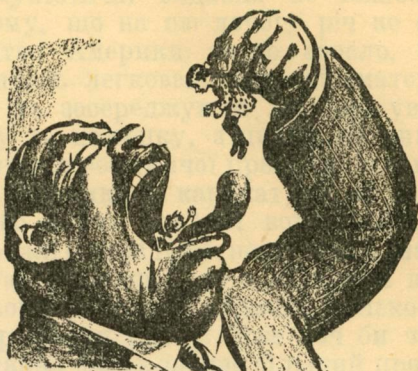
Секретарь: мадам де Монтен



Полковник



Геллерт



Майнер



Герреро: плакат — „Хто не працює, той не їсть“



Prayer



Teaching



Industry - the source of all wealth

газетці „Appeal to Reason“ („Відозва до розуму“), що її видавав у Аризоні відомий соціалістичний провідник, небіжчик Юджін Дебс.

Тепер робітничі, зокрема комуністичні видання не вживають карикатурних циклів. Не тільки тому, що на цю дорогу річ не стає коштів. Класово-свідоме робітництво Америки надто зросло, розвинулось для того, щоб задовольнятися легковажними, кінематографічного типу карикатурами, що, не зосереджуючи на собі уваги, примушують її стрибати з малюнку до малюнку, з циклу до циклу.

Підвищені вимоги свідомих читачів робітничої преси задовольняє політичний картун. Коли, говорячи про циклові карикатури, ми довше спинялись на буржуазній пресі, бо якраз для неї вони найбільш характерні, в ній вони й більш досконалі (Генрі Добб, наприклад, значно слабший, скажемо, від Генрі Гулігана формою), то з картуном доведеться зробити навпаки. Бо в цьому робітничі видання далеко випередили своїми досягненнями буржуазну пресу. Вже хоч би через те, що революційні й робітничі видання дають значно більший простір хистові художника,—багацтво тем, можливість широкого й вільного, не обмеженого міркуваннями меркантильного характеру, опрацювання їх. Тому не дивно в Америці таке явище, як праця художників, постійних співробітників буржуазної преси, в революційних виданнях (Арт Йонґ), хоч бувають і інші випадки, коли революційні художники для заробітку містять свої малюнки й по буржуазних газетах та журналах (Віл'ям Гроппер, Луї Лозовик).

Але перш за все, що таке картун.

Вже сама назва показує, що це, власне кажучи, картон, цеб-то невеликого розміру художній (здебільшого, графічний) твір, шкiц. Від карикатури він відрізняється тим, що зміст його не завжди легкий та гумористичний (бо від карикатури американці завжди вимагають неглибокого гумористичного змісту). Переважає у картуні серйозна сатира на політичні та соціальні теми, хоч буває, що на ті ж теми малюється й несатиричні картини; цією ознакою вони наближаються до нашого політичного плакату. Формально картун відрізняється від карикатури більшою викінченістю, а також тим, що в ньому переважає два кольори; різнобарвні картини — дуже рідке явище. Є ще й інші відзнаки, наприклад, текст американських карикатур подається на самому малюнку, поруч з постаттю героя, що має його вимовляти; таким чином, що до тексту карикатур, то він зводиться до діалогів і, взагалі, сцен (це власне злегшило перехід персонажів карикатури до театру). А текст картуна завжди наводиться поруч з малюнком, але не на ньому самому, щоб не заважати читачеві концентрувати увагу на мистецьких якостях картуна. Це відрізняє його й від плакату; виняток становить монтажний картун, але він, по суті, є вже родом плакату.

Коли карикатура нагадує нам японські малюнки, то в картуні Сполучені Штати знайшли свій власний стиль, що звільнився здебільшого навіть від впливів Англії, які довгий час панували в ілюстративнім мистецтві Нового Світу (впливи ці й тепер дають себе почувати на канадському картуні). Правда, разом зі встановленням певного стилю прищепився й деякий трафарет, що його не уникнув і революційний картун. Капіталіст у цьому картуні майже завжди

грубий, жирний, як і піп, але, з другого боку, від малювання худого й змученого робітника американські революційні карتونісти вже відмовились: замість засмоктаного Генрі Добра тепер панує тип могутнього робітника-борця з розвиненими, напруженими м'язами. Ще не зовсім поки-що звільнився революційний картун від релігійних образів та біблейських мотивів. Надто бо тяжать ці релігійні тенденції у американським мистецтві взагалі (зокрема в поезії).

Робітничі газети, особливо органи компартії („The Daily Worker“ та „Фрайгайт“) не обходяться без картонів. Ці картони відкликаються на всі актуальні теми американської дійсності й міжнародного життя. Особливе місце в них відводиться Радянському Союзові. Вони вражають своєю різноманітністю, своїми художніми багатствами, й автори їх користаються не тільки популярністю, але й любов'ю робітничої читацької маси. Коли редакція комуністичної газети видала минулого року збірку своїх картонів („The Red Cartoons“—„Червоні картони“), то збірка ця протягом короткого часу розійшлася, не зважаючи на великий тираж і порівнявчо високу ціну.

Але справжньою трибуною (коли цей термін можна пристосувати до малюнків) революційним картоністам служать ілюстровані ліві мистецькі журнали—в своїм часі „Masses“ та „Liberator“, а тепер—„New Masses“ („Нові Маси“). Характерно, що по тих журналах зовсім нема фотографій та репродукцій картин, весь їх ілюстративний матеріал становлять картони. З формального боку революційний картун можна поділити на кілька основних напрямків, що характеризують і передових, керованих художників.

На першому місці доведеться поставити Арт Йонга, закінченого видатного митця, що здавна працює в буржуазних виданнях, допомагаючи час від часу своїми творами й революційній пресі. Йонг любить лінію та уникає здебільшого мазків, так характерних для американських картоністів. Але це не витончена й тендітна лінія англійських графіків. Лінія Йонга—тверда, упевнена й повнокровна, відтінена часом просто притиском пера на закруглених формах, часом суцільною чорною чи білою площиною. Контрасти чорного й білого—найбільш улюблений мистецький прийом Йонга. Щоб уникнути зайвої грубости малюнка, Йонг часто злегшує переходи від чорного до білого короткими штрихами, що перетинають край площини та перехрещуються з головними лініями. Нічого зайвого, ніякої метушні чи нервовости. Тип схоплюється загальним абрисом постати та кількома кресками обличчя. До хиб Йонга треба зарахувати слабе відчуження матеріалу в його малюнках; центр ваги перенесено на будову форм та гру чорного з білим. Це надає йому певного педантизму.

Арт. Йонг не має визначних наслідувачів. Це надто незалежна й своєрідна постать, що сама творить і замикає свою школу.

Повна протилежність Йонгові з цього боку—другий представник старшої генерації революційних картоністів, видатний комуністичний діяч, журналіст, пропагандист Роберт Майнер. Він обрав не перо, а пензель. Не лінії, лише мазки. Не штрихи—розтушовку. Формальна гра чорного з білим у нього замінилась свідомим й глибоким змаганням світла з тінню. І він має багато наслідувачів, мало чи не всю революційну художню молодь, що працює над картоном.

Єдине, що ріднить його з Йонгом, це надзвичайна упевненість та відсутність нервовості. Майнер вірить у боротьбу та майбутнє свого класу, знає його сили,—отже нічого йому нервуватись. Напівтемне тло, що ступнево, з гори, переходить в ясні обрії, соковитий мазок, що ступнево розчинюється в тінь; надзвичайна рельєфність постатів, тверда упевнена опуклість м'язів робітника, безсила й набрякла рихлість заплившого жиром капіталіста—ось що характерне для Майнера. І в додаток до всього цього, глибоке відчуження матеріалу.

Що до типів Майнера, то вони дещо одноманітні. Він обрав декільки й припинив далші шукання. З цього боку його доповняють деякі з його учнів та наслідувачів,—Лідія Гібсон, Отто Соглов, Адольф Ден, Моріс Бекер, Віл'ям Сігель, Гюго Геллерт.

Що до останнього, то він вже відійшов від свого вчителя в шуканню власного стилю. Він дає більшу різноманітність типів, взагалі, більше працює над обличчям, ніж Майнер. Манера письма Геллерта більш активна, ніж Майнерова, та зате й більше нервова. Це вже суцільний перехід від рисунку до малярства. Коли в Майнера мазок ще заступає подекуди лінію, то в Геллерта мазок має самостійне призначення. Поки-що в нього відчувається певний розрив, майнеровська послідовна гамма тонових нюансів замінилася низкою окремих відірваних фрагментів-площин; кожна з них повинна мати окреме закінчене єство, але загальної гармонії цілості малюнку ще нема.

Взагалі, нервовість та напруженість техніки дає себе почувати на творах молодих карتونістів. Один з найбільш талановитих, Віл'ям Гроппер, вражає колючою гостротою та схвилюваністю рисунку. Він, у протилежність попереднім, воліє не м'який мазок, лиш клин, вістря, загострені промінці, ламкий, метушливий темп, кострубаті форми. Плавними, закругленими лініями Гроппер зовсім не вміє орудувати: його все тягне на якийсь нервовий вилам, на гострий стрибок. Для такої техніки вдячним матеріалом є лінолеум, і його Гроппер використовує часто. Очевидячки, Гроппер і сам часом відчуває перебільшену кострубатість свого малюнка та намагається зм'якшити її шляхом накладання прозорого й спокійного шару якої-небудь фарби поверх колючого схвилюваного рисунка.

Слідом за Гроппером почесне місце в революційнім картуні займає наш земляк з народження Луї Лозовик. Його стихія—пейзаж, і до того архітектурний американський пейзаж з хмародряпами, димарями, метушнею великого міста, сплетіннями рештувань. Механіку американського міста Лозовик відчув і вивчив досконало. Але сам не піддався метушні та розбещеності анархії капіталізму. Упевнено й навіть з якимсь епічним спокоєм втілює він у свої картини хмародряпи та машину. Суворі кам'яні уступи перериваються ажурним рештуванням у насиченому, ніби аж крихкому повітрі. Лозовик любить місто й ще більше любить машину,—кріпким, трохи суворим коханням. Співає їх чорними густими лініями й гармонійно скомпонованими мазками.

Було-б несправедливо оминати в нашому короткому нарисі І. Клейна, молодого карتونіста, що з'явився не що-давно на художньому обрії Америки. Він спеціалізується в антирелігійно-політичній

сатири. Клейн — єдиний з революційних карикуністів, що намагається відродити тонку й гнучку лінію. Він, правда, ще не зовсім звільнився від впливів Арта Йонґа і часом збивається на властиві Йонґові підкреслення, що не завжди миряться із загальним ажурно-мозаїчним колоритом рисунку.

Ще кілька слів про карикатуристів та карикуністів Латинської Америки.

Чому саме Латинська Америка останніми часами продукує талановитих майстрів образотворчого мистецтва, — на це питання відповісти можна було б тільки після уважного простудіювання тих процесів, що відбуваються в культурнім та економічним життєм цих екзотичних республік. На це ми часу не маємо, та й матеріалів у нас не досить для цього під руками. Отже, коротенько.

Ще недавно Мексика, а з нею республіки Центральної й Південної Америки в своїм культурнім розвитку рівнялись, головним чином, на Іспанію; головну роль тут грали — спільність мови й старі традиції постачання Іспанією Латинської Америки культурними цінностями. На значні самостійні культурні досягнення республіки Латинської Америки спромогтися не могли (майже), бо й з економічного боку вони являли собою організми дуже нетривкі й залежні від чужоземного, в значній мірі європейського капіталу. Але з 90-х років минулого віку Сполучені Штати Північної Америки починають витіснити своїх європейських конкурентів з Латинської Америки; це, звичайно, ослабило й культурні впливи Європи на ці республіки. Що торкається спеціально Іспанії, то реакція, що запанувала в ній після короткотривалого революційного підйому 1917 р., а в останні роки фашистська диктатура — вбили там всякий поступ у культурі; Іспанія тепер мало продукує цінного в галузі мистецтва. Отже, вже це повинне було спонукати республіки Латинської Америки до самостійного культурного будівництва. Крім того, треба мати на увазі, що по деяких з цих республік помічається зміцнення національно-революційного руху, боротьби проти чужоземних імперіалістичних визискувачів. Центр того руху — Мексика: вона й індустріально краще розвинена, ніж інші, та й географічне її становище (сусідництво зі Сполученими Штатами) нав'язує їй цю організаційну роль.

В наслідок цього всього — ми помічаємо процес певного культурного відродження Латинської Америки і, як частину того процесу, появу нових талановитих малярів; деякі з них ще є під впливом знаменитих Іспанців — Пабло Пікассо й Франціска Пікабїя, але чимало виділяється й зовсім оригінальних, що викликають не аби-яке зацікавлення й по європейських художніх центрах.

З молодих художників — карикатуристів Латинської Америки найбільше виділяється двох: мексиканець Коваррубіас і народженець Сан-Сальвадору Тоно Салазар. До першого ми ще повернемо, а поки що скажемо кілька слів про другого.

Тоно Салазар ще дуже молодий, йому заледве 24 роки. Ще хлопцем він виявляв надзвичайні здібності до малювання й його карикатури вміщувало по численних гумористичних виданнях його маленької рідної республіки в Центральній Америці. Нарешті пошало йому вибратись до найближчого центру — Мексико-Сіті (сто-

лиці Мексиканських Штатів), де ним зацікавився знаменитий своїми стінними панно революційний маляр-модерніст Хуан Рівера. Хлопець пройшов добру, хоч і короткотривалу школу; вчився він разом з Коваррубіасом і був під деяким впливом його.

Коли Салазарові минуло двадцять два роки, його вже не задовольняла Америка й він подався до Парижа. Там молодий сансальвадорець викликав до себе увагу артистичного світу й здобув значної популярності. Але, коли придивився до його карикатур, або радше шаржів, то знаходишся під враженням, що їх малював європейський художник — експресіоніст. Салазар офранцузився в Парижі, загубив властиву йому на початках його праці своєрідну екзотику.

Подібний процес відбувся також і з Мігуелем Коваррубіас. Він також дуже молодий, якщо не помиляємось, йому ще нема 30 років. Після школи Хуана Рівера, Коваррубіас, нікому невідомий юнак, приїхав до Нью-Йорка. Там на нього звернув увагу відомий буржуазний критик Менкен і почав висувати талановитого юнака. 1925 року Коваррубіас випустив свій альбом шаржів „Принц Уельський та інші видатні американці“ (The Prince of Wales and other prominent Americans“, видання Boni and Liveright). Успіх цього альбому перевищив усі сподіванки художника та його впливового мецената — Менкена. Ім'я Коваррубіаса зробилось не менш популярним ув артистичних колах Нью-Йорка, ніж імена найкращих карикатуристів Сполучених Штатів. Не можна відносити цього успіху виключно на кошт того, що книжку частково присвячено англійському наслідникові престолу, хоч американці, взагалі, звикли рабськи плазувати перед європейськими високими особами й накидаються на всяку сенсаційну літературу про королів та принців. Ні, треба визнати, що Коваррубіас — значний митець і гострий сатирик. Дегенеративний принц, що для самореклами систематично падає з коня, обмежений, туповатий „мовчазний Кал“ (президент Кальвін Кулідж), задержувати та пишні зорі екрану й сцени, тупі, самозакохані чемпіони боксу, — всіх цих „героїв“ американської „обивательщини“ Коваррубіас висміяв у своїх шаржах гостро, навіть жорстоко.

Але що до техніки й стилю, то Коваррубіас, як і Салазар, загубив своє власне обличчя, зробився типовим карикатуристом Сполучених Штатів. Від Салазара Коваррубіас відрізняється більшою устаткованістю, спокоєм, а також тим, що уважливіше ставиться до лінії, в той час, як у Салазара лінія досить непевна й неохайна, бо головну увагу він звертає на фарбу та рух. Типаж також багатіший у Коваррубіаса.

Картун мексиканський уникнув чужоземних впливів та зберіг свою екзотичну своєрідність. Особливо про це свідчать революційні картини — плакати Ксав'єра Герреро, популярні в робітниках колах Мексики; в тих плакатах досить часто фігурує місцевий індійський орнамент і, взагалі, мотиви мексиканського фольклору.

Резюмуємо. Сучасна Америка має багато цікавого й цінного в галузі газетної карикатури та політичного картуну. Її досягнення заслуговують на уважливе та ґрунтовне вивчення; нашим мистецьким колам варт було б цим серйозно зайнятись.

І особливо цікавий для нас той факт, що, коли карикатура в Америці в значній мірі ще залишається монополією буржуазної преси, то картун ступнево перетворюється в поважне знаряддя класово-політичного та художнього виховання робітничих мас. Характерно зокрема, що найкращі буржуазні гумористичні журнали („Life“—Життя, „Juje“—Суддя) в художньому відношенні значно відстають від органів революційної сатири та фактично наслідують європейську карикатуру (типу лондонського „Punch“).

Нам треба вивчити, увластивити всі таємниці масової популярності американського політичного картуна, спричинитись до того, щоб вони зробились здобутком міжнародної культури пролетаріату, знаряддям зміцнення його позицій на культурно-мистецькому фронті.

Політика партії в справі української художньої літератури

ПОСТАНОВА ПОЛІТБЮРА ЦК КП(б)У

1. Стоючи на ґрунті резолюції ЦК ВКП(б) в справі художньої літератури в червні 25 р., ЦК КП(б)У вважає, що:

1. Будівництво соціалізму в нашій країні, що одною з своїх передумов ставив творення української радянської культури, в цьому процесі на чільне місце висуває творення й розвиток української художньої літератури.

Бувши величезним знаряддям культурного піднесення робітничо-селянських мас, виявляючи творення нової соціалістичної культури, українська художня література водночас стає одним з наймогутніших засобів зміцнення спільки робітництва й селянства — знаряддям для пролетаріату в ідейному керуванні цілим українським культурним процесом.

Через те перед пролетаріатом стоїть завдання активної й органічної участі в цій галузі й передусім широкого ознайомлення з українським літературним мистецтвом і організації пролетарської суспільної думки навколо цих питань (поширення й збільшення української художньої книги серед робітництва в профспілчанських і в інших книгозбірнях, студіювання в різних формах цієї літератури в робітничих клубах, у радпартшколах, у комсомолі — літературні диспути, вечірки з участю робітництва і т. інш.).

Треба утворити суспільне пролетарське оточення українському художньому письменству, впливати на нього і таким чином соціально ним керувати і разом з тим виявляти нові літературні сили з лав робітництва.

2. Провадячи роботу, скеровану на підвищення соціальної й художньої якості літературного мистецтва, партія поборює всякі контр-революційні, буржуазно-ліберальні тощо виявлення в літературі. Разом з тим партія висловлюється за вільне змагання різних угруповань та течій у цій царині: „Підтримуючи матеріально й морально пролетарську й пролетарсько-селянську літературу, допомагаючи попутникам і т. інш., партія не може надати монополії якійсь із груп, навіть найбільше найпролетарській своїм ідейним змістом, — це значило б загубити насампе-

ред пролетарську літературу“. (З постанови ЦК ВКП в червні 25 р.).

Через те жодна з літературних груп, що існують на Україні, не може претендувати на монополію і на пріоритет.

3. Мистецькі шукання й змагання в українській літературі, що стоять на ґрунті пролетарської революції, відбуваються в соціальному площині, наміченій резолюцією червеного пленуму ЦК КП(б)У, яка говорить, що в ділянці творення соціалістичної культури йде боротьба за її ідейну чистоту з ворожими силами буржуазії.

Що до шляхів української культури: — „Партія стоїть за самостійний розвиток української культури, за виявлення всіх творчих сил українського народу. Партія стоїть за широке використання українською соціалістичною культурою, що будується, всіх цінностей світової культури, за рішучий її розрив з традиціями провінційальної обмеженості та рабського наслідування, за творення нових культурних цінностей, гідних творчості великої класи.

Але партія це робить, не протиставляючи українську культуру культурам інших народів, а через братнє співробітництво робітників і трудящих мас усіх національностей у справі будівництва міжнародної пролетарської культури, в яку українська робітницька класа зможе вкласти свою частку“. (Червн. пленум ЦК КП(б)У.)

Творення молоді української пролетарської літератури може йти тільки шляхом свого вдосконалення, виявлення нових мистецьких вартостей, збагачення культурним надбанням усього людства. Але українському пролетарському письменству слід підходити до всіх джерел буржуазної літератури з загостреною марксівською зброєю, щоб не потрапити в лабеті чужої ідеології.

4. Справжнє творення української пролетарської літератури може відбуватися тільки на базі постійного зв'язку з робітничими й селянськими масами, з виявленням притаманних пролетаріатові художніх вартостей, з постійним взаємним впливом письменства й маси.

Відрив поодиноких осіб від цієї бази, розрив з нею зв'язків, самозахоування й самозамикання, бодай під гаслом „кваліфікації“ — давав би явище соціального й мистецького занепадництва.

5. Одним з таких шляхів зв'язку літератури з масою є вживання літературно-художніх образів, властивих робітництву чи селянству, що, зрозуміло, жодним чином не може доводити до літературного хвостизму, щоб то до відмовлення від світових мистецьких досягнень і до вульгаризації літературного твору. Гасло боротьби проти „хуторянства“ правильне в розумінні протесту проти хуторянської обмеженості й проти впливу на літературу хуторянського куркульства — безумовно, неправильне й шкідливе, оскільки воно визначає цілковите відмовлення від властивого селянству літературно-мистецького матеріалу: „Завдання полягає в тім, щоб переводити на рейки пролетарської ідеології їх (селянських письменників) кадри, що зростають, ні в якому разі не витравляючи з їх творчості селянських літературно-художніх образів, що є невідмінною передумовою для впливу на селянство“. (Постанова ЦК ВКП(б)).

6. Щоб відповідати завданню пролетаріату перетворити ціле соціальне буття, українська художня література, що стоїть на ґрунті пролетарської революції, має охопити й виявити в своєму мистецькому перетворенні всі відтинки суспільного життя. Зменшує сили пролетаріату та його творчу здатність всяке обмежене зосередження письменства виключно у вузькому життєвому колі села, чи у відірваності від цілого пролетарського комплексу в робітничому побуті, чи навпаки, цілковита відірваність від життя трудящих, або відхід від життя взагалі — перехід до містики, екзотики, занепадництва та індивідуалістичної самоаналізи.

Занепадництво, що спостерігається в окремих ділянках літератури, заводять її до безперспективності й збиває її з шляху активного чинника соціалістичного будівництва.

Всі ці прояви зменшують соціальну цінність літературного твору й разом з тим, хоч і різними шляхами, стають містками, що ними в наше письменство проходять чужі впливи ворожих пролетарському будівництву класових прошарувань.

7. Останніми часами буржуазні елементи в літературі виявляють себе не тільки в „ідеологічній праці, розрахованій як раз на задоволення потреб української буржуазії, що зростає“ (резолуція червн. пленуму ЦК КП(б)У), але й за кордоном Радянської України, серед українських письменників фашистського націоналістичного табору готується похід на літературному терені проти соціалістичної України в спільці з фашистською Польщею.

Відблиски цього виявляються і в літературі на Радянській Україні („Убивство“ Мо-

гилянського та інш.). Ці антипролетарські течії відбилися в роботі українських буржуазних літераторів типу „неокласиків“, не зустріли опору, їх навіть були підтримали деякі попутники та „Валпите“ на чолі з Хвильовим і його групою.

8. Все це вимагає від українських пролетарських письменників найвиразнішого їх соціального самовизначення творчості, найбільшого відмежування від усяких буржуазних впливів, найуважливішого ставлення їх, всієї партії, до поставленого від партії завдання боротьби з антипролетарськими й антиреволюційними елементами, поборювання формованої в літературі зміновіхівськими попутниками ідеології нової буржуазії і разом з тим: „Терпляче ставитися до проміжшарових ідеологічних форм, терпляче допомагати цю неминучу велику кількість форм виживати в процесі все тіснішого товариського співробітництва з культурними силами комунізму“. (Резолуція ЦК ВКП(б)).

9. Ці завдання можна виконати остільки, оскільки партія зможе скласти кадри української марксистської критики.

Українська марксистська критика повинна поставити своїм завданням, підходячи з класовою соціальною оцінкою кожного літературного твору, відзначити мистецькі досягнення, до якої б літературної школи не належав той чи той твір („Молодняк“, „ВУСПП“, „Плуг“, „УкрЛЕФ“, „Валпите“, „Неокласики“, група Хвильового, „Марс“ та інш.).

Сприяючи виявленню й розвитку молодих літературних сил, зокрема з лав пролетаріату, марксистська критика повинна по товариському допомагати окремим письменникам та літературним групам, що виявляли помилки та збочення з певного пролетарського шляху і стали перед загрозою націоналістичного полону, що перед ними стоїть завдання визнати ті помилки та виправити їх у практичній літературній роботі.

Критика повинна виявляти розходження в таборі письменників попутників, поборюючи буржуазні вияви, відзначаючи наближення до пролетарського письменства, втягаючи найближчих до нас попутників в соціалістичне будівництво.

10. Ідейні розходження літературних форм і напрямів, що стоять і хочать стояти за завдання соціалістичної культури — не можуть набирати форм ворожнечі, повинні проходити на об'єднанім ґрунті пролетарської солідарності, що висуває перед усіма літературними угрупованнями завдання їх об'єднання у Всеукраїнську Федерацію Організацій Радянських Письменників, яка має об'єднати в собі також літературні групи національних меншостей на Україні (групи єврейська, російська з журналом „Красное Слово“, то-що).

11. Виходячи з того, що велика частина українських робітників і трудящих закордону

перебуває в занадто скрутному стані що - до культурної творчості, до того ж на Радянській Україні перебуває чимало письменників Західної України — сприяти групі літературних сил Західної України (з Польщі, Чехо-Словаччини та Румунії) в утворенні Асоціації західно-українських революційних письменників.

12. Однією завдання будування соціалістичної культури, що стоїть перед трудящими кожної радянської республіки, вимагає ще щільнішого зв'язку в культурно - визвольній праці всіх народів СРСР.

Об'єднання пролетарських письменників України повинне увійти в товариські стосунки з такими ж письменницькими об'єднаннями Росії, Білорусі, Грузії та всіх інших союзних та автономних радянських республік. Це повинне йти до їх об'єднання у всесоюзну спілку літературних федерацій усіх народів СРСР на засадах пролетарського інтернаціоналізму, з поборюванням усяких національних протиставлень, або претензій на гегемонію, чи зменшення самостійної культурної творчості кожного народу. Разом з тим ця робота повинна проходити на ґрунті товариського співробітництва, співвпливу в участі художньої літератури у виконанні завдання будівництва соціалізму.

13. Щоб запровадити це в життя, треба вжити, а також підтримати всі заходи для

збільшення й поширення зв'язку українського письменства з письменством інших народів СРСР (збільшенням перекладів на укр. мову творів письменників інших народів СРСР, а також закордону СРСР, обмін письменницькими відрядженнями між Україною, Росією, Білорусією, Грузією та іншими радянськими республіками, обов'язкова участь українських письменників у різних мистецьких та літературних відрядженнях з СРСР за - кордон, що мають союзний характер).

ЦК ставить перед усіма партійними й радянськими органами завдання виявляти всіляку моральну й матеріальну допомогу українським письменникам та їх організаціям.

ЦК доручає Наркомосу, на основі зазначених пропозицій, розробити конкретні заходи що - до поліпшення стану революційних письменників України (авторське право, житловий стан, лікування, видавнича справа).

14. Політбюро ЦК КП(б)У доручає відділу преси намітити конкретні заходи до виконання згаданих постанов і пильно стежити за їх здійсненням.

Від редакції. В одному із найближчих чисел нашого журналу про політику партії в справі української художньої літератури буде вміщена стаття.

Хроніка

ІСТОРІЯ РЕВОЛЮЦІЇ

✱ За десять років. Почались роботи Жовтневої комісії, в якій прийняв участь тов. Подвойський. До 10-тих роковин Жовтня у Ленінграді будуть улаштовані виставки, які покажуть досягнення Радянської влади за 10 років. Будуть улаштовані: виставка „Командних висот“, виставка науки, єднання профруху радянського будівництва, низові зв'язки образотворчого мистецтва й друку. Буде організована також виставка Виборзького району, що відіб'є побут робітників. Музей Революції встановить мармурові дошки на палаці Кшесінської та на вулиці „Стачек“ в будинку, де жив Ленін.

✱ Виставка мистецтва національностей СРСР. З постанови комісії Ц. В. К. С. Р. С. Р. по провадженню та організації святкування 10 річчя Жовтневої революції на Держ. Академію Худож. Наук покладена організація в-осени 1927 р. виставки мистецтва національностей С. Р. С. Р. Ця ювілейна всесоюзна виставка буде присвячена художній культурі всіх республік народів С. Р. С. Р., яких політичне визволення та національне пробудження з'являється одним із досягнень цього великого десятиріччя. Порівнюючи з попередніми виставками Д. А. Х. Н. ювілейна виставка буде мати значно ширшу мету. Вона мусить бути відображенням не тільки художніх промисловостей різноманітного населення С. Р. С. Р., але й всієї його художньої культури в цілому, мусить охопити всі розгалуження так народної, як і індивідуальної художньої творчості в С. Р. С. Р. Образотворче мистецтво, художня школа, література й фольклор, музика, театр, кіно по можливості мусять бути висвітлені на виставці всебічно. Все характерне для зросту художньої культури народів Радянського Союзу являє надзвичайну цікавість, як свідоцтво піднесення серед народів, що лише 10 років як звільнилися з під гніту царата. В цій ширині виставки буде як раз те нове, що мусить надати їй характеру великої громадської події. В ювілейні дні 1927 р. ця виставка мусить з'явитися яскравою демонстрацією мистецтва у державному центрі С. Р. С. Р. Вона мусить допомогти взаємному ознайомленню, та зближенню народів нашого

Союзу мусить виявити нові риси в художньому житті народів, викликані радянизацією, завмиранням старого й зародженням нового. Разом із тим виставка, по думці організаторів мусить виявити сучасний стан і перспективи художньої продукції С. Р. С. Р. в галузі кустарного діла й художньої промисловости і тим самим бути новим оглядом художніх багатств і експортних можливостей С. Р. С. Р.

✱ Академія наук С. Р. С. Р. до 10-тих роковин Жовтня. В Академії Наук утворена комісія під головуванням академіка Ольденбурга по переведенню ювілейних свят у зв'язку з десятиріччям Жовтневої революції. До складу комісії увійшли видатні вчені, в тому числі директори академічних інститутів і музеїв. До десятиріччя Жовтневої революції Академія Наук видає два видання, в яких будуть підведені підсумки робіт Академії за роки революції. Одне видання на 12 друкованих аркушів, друге, популярне — на три друкованих аркуші. Всі академічні музеї улаштовують у день роковин Жовтня спеціальні виставки. Крім того, буде відкрита велика виставка Центральної Азії. На цій виставці буде зібраний виключно цінний матеріал, приставлений із Монголії, Алтая, південної частини Сибіру, Східного Туркестану, Тибету та країв Афганістану. Окрім музейних виставок, будуть улаштовані також виставки у всіх лабораторіях і інститутах. Буде організована низка доповідів і лекцій про роботу Академії Наук.

✱ Нові матеріали до 10 роковин Жовтня. До музею Революції надіслана велика кількість матеріалів, фотографій і документів для виставки до 10 роковин Жовтневої революції. Великий інтерес являють знайдені в таємних справах каз. департаменту поліції прокламації, випущені петроградським комітетом партії на 1 травня 1916 р. Ці прокламації, як виявилось, збереглися в єдиному екземплярі та містять у собі перші вказівки на III Інтернаціонал. У прокламації пишеться: незабаром настане той день, коли робітник Росії рішучим ударом вирве владу з рук зарозумілого царату. II Інтернаціонал загинув під натиском дикого шовінізму, але як казкова птиця Фенікс із попелу відро-

диться III Інтернаціонал. Хай живе міжнародня єдність пролетаріату та III Інтернаціонал.

* Нові документи про Леніна. В архіві волвиконкому кол. Шушенської волости виявлені оригінали документів, що відносяться до перебування Володимира Ілліча та Н. Крупської в міусинському засланні. Документи являють собою поліцейські довідки про революційну діяльність т. т. Леніна та Крупської. У довідці про тов. Леніна маємо, між іншим, такий абзац: Особливі ознаки: зріст 2 арш. 5½ верш., статура середня, зовнішність справляє приємне враження, волосся на голові й брови русі, прямі, на вусах і бороді рудуваті, очі карі, середньої великості, лоб високий, голова кругла, завбільшки середня, ніс звичайний, обличчя кругле, риси правильні, рот помірний підборіддя кругле, вуха середні. Документи передаються до інституту Леніна.

* Письменники до 10 роковин Жовтня. ЦК спілки гірників замовив письменникам А. Серафимовичу та М. Горькому п'єси до 10 роковин Жовтневої революції.

* До 10-х роковин Жовтня. Музичне т-во ім. Леонтовича інтенсивно провадить підготовчу роботу. Композитори, члени т-ва, готують чимало творів, присвячених Жовтневі. Комісія підготовки до святкування провадить переговори про видання цих творів. Крім того, т-во має видати відповідного збірника музичних творів до жовтневих свят.

Серед композиторів є думка написати велику кантату чи ораторію, присвячену жовтню, для спільного виконання всіх хорових клубних гуртків в супроводі оркестри.

Підчас жовтневих свят комісія передбачає організувати окружну хорову олімпіаду.

* Конкурс. Ленінградське т-во Драм. і Муз. Письменників оголосило конкурс на драмат. естрадні й оперові твори, присвячені X-тій річниці Жовтневої Революції. Твори мусять відбивати революційну боротьбу, мирне будівництво й досягнення. Три найкращі твори будуть премійовані. Останній термін надсилання рукописів 1-ше серпня 1927 року.

* Знайдені цікаві матеріали в справі декабристів. До таганрозького музею доставлена книжка доповідей найвищого карного суду в справі декабристів. Вона містить вирішення суду, наказ Миколая про зм'якшення долі деяких декабристів і судові присуди над Пестелем, Рилєєвим, Муравйовим-Апостолом, Бестужевим-Рюїніним і Каховським.

* Цінна знахідка. У серпухівським музеї, коли упорядковували архів, що був вивезений із маетку „Телятьєво“ Сологуба, знайдено декілька десятків друкованих декретів Великої французької революції, що являють великий історичний інтерес.

ПАМ'ЯТНИКИ КУЛЬТУРИ

* Знайдено пам'ятники старовини. Експедиція сільсько-господарського наукового комітету на чолі з професором Коркосом, обслідуючи ґрунти Винницької округи, натрапила на цікаві пам'ятники глибокої старовини. У самій Винниці на старому місті, над берегом Буга, знайдено сліди перебування людини кам'яної доби: рештки крем'яних стріл. А біля села Обідного (поблизу Степанівського цукрокомбінату) знайдено уламки цегли і дзбанів — рештки грецької культури.

* Полтавський монастир — державний заповідник. — Всеукраїнська комісія охорони пам'яток культури й старовини визнала Полтавський Хрестовоздвиженський монастир за державний заповідник. У приміщенні монастиря розмістять багато культурно-освітніх установ, у тому числі краєвий історичний музей.

* Охорона пам'яток культури та природи. — Кременчуцька Окркомісія по охороні пам'яток культури та природи запрохала в склад комісії районних робітників освіти (учителів), яким доручила справу організації райосередків окркомісії. При чому окркомісія визнала за доцільне, щоб такі осередки були при районних трудшколах.

В зв'язку з будівництвом у Кременчуці дамби над річкою Дніпром — виділено спеціальну Комісію, яка б стежила за всіма речами, які будуть вишукані при будівництві дамби й передавала до Окркомісії для Музею.

* Московський музей ім. Кратоткина поповнений низкою цінних експонатів. У найближчий час у музеї одкривається новий відділ: „Кратоткин у світовому революційному руху“, де буде виставлена головним чином література про Кратоткина на західно-європейській, китайській та японській мовах.

* Найбільший музей. — При Миланському театрі „Ла Скала“ організується театральний музей, що має бути найбільшим у світі.

* Реставрація мостів. — В Лондоні утворилось товариство для захисту старовинних мостів. Товариство почало роботу огляду старовинних мостів з метою охорони та реставрації тих з них, що мають історичну та художню вартість.

НАУКОВА ХРОНИКА

* Всеукраїнський науковий з'їзд сходознавців. — З 22 по 24 травня відбувся в Харкові перший Всеукраїнський з'їзд сходознавців, що його скликала всеукраїнська наукова асоціація сходознавства (ВУНАС). З'їзд відбувся за участю керівни-

ків наукової асоціації сходознавства при ЦВК СРСР та представників учених сил Ленінграда. Крім ділової частини з'їзду, де правління ВУНАС зробило звіт про підсумки півторарічної роботи наукової організації і т. ін., на з'їзді була поставлена низка наукових доповідей членів організації, в яких були висвітлені економічні проблеми східних країн та їх зв'язок з Україною, історія та культура стародавнього Сходу та їх зв'язок з українською культурою і художня творчість східних народів (література, малярство і т. д.).

* Конференція українського правопису. — 25-го травня відбулося урочисте відкриття конференції для впорядкування українського правопису. Відкриваючи роботу конференції з привітанням від українського уряду виступив Народній Комісар Освіти тов. Скрипник.

На конференцію прибули проф. Симович, ректор Празької педагогічної академії ім. Драгоманова; проф. Студинський, голова історично-філологічної секції Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові; тов. Цвікевич — секретар інституту білоруської культури. Від проф. Смалья-Стоцького (Зах. Укр.) одержано листа, що він приїхати на конференцію не мав змоги, також як і письменник В. Стефаник, що не дістав візи на виїзд до УСРР.

Робота Конференції продовжувалась декілька днів.

* Інститут первісної культури. — З наказу Української Головної наукової збірної комісії історично-географічного словника України при УАН. Комісія розробляє в формі монографій питання з історії заселення України, розвитку міст, торгівлі, промисловості й т. інш.

Кілька монографій з першого тому збірника дуже цікаві тим, що освітлюють революційний рух селянства першої половини XIX віку. Цікава стаття С. Шамрая „Винницьке селянство 40-х років“.

У збірникові вміщено статтю проф. А. С. Грушевського „Гетьманські земельні універсали“.

* Цими днями виходить з друку другий випуск журналу „Українські фізичні записки“, видання київської науково-дослідчої катедри фізики, за редакцією проф. Гольдмана. Випуск містить ряд цікавих теоретичних статей.

* Здано по друку „Вибрані твори В. Ко-

роленка“, повне зібрання творів А. Тесленка та друкується і має швидко вийти другий том українсько-російського словника Грінченка.

* У виданні Академії Наук готується збірник, присвячений пам'яті Лисенка.

* Цими днями вийдуть з друку 1 й 2 числа за 1927 р. журналу „Україна“, присвячені 10-тиріччю визволення України з-під царського режиму. В журналі вміщено також статті, присвячені 30-річчю з дня смерті П. Куліша.

* Комісія громадських течій на Україні при УАН систематично одержує матеріали з історії революційного руху й громадських течій на Україні.

Останнім часом одержано з Харкова від О. Д. Багалія копію матеріалів до історії руху декабристів на Україні.

Комісія виготовляла до друку кілька цікавих збірок, що мають вийти цього року. З цих збірок варт відзначити такі, як „Драгоманів у Київ“, збірку матеріалів до історії Кирило-Методіївського процесу і інш.

* УАН вирішила порушити перед урядом питання про заснування на Україні товариства культурного зв'язку з закордоном.

* Між 27 і 29 травня в Варшаві має відбутися міжнародний конгрес істориків східно-європейських країн. Від України запрошено акад. Кримського та проф. Перкута.

* До Києва прибув голова асоціації науково-дослідних установ Північно-Кавказького краю, видатний професор математики Вельмін. Проф. Вельмін прочитає низку доповідей на зібранні УАН. Головною метою приїзду його до Києва є налагодити тісний науковий зв'язок з Академією.

* Академія Наук одержала запрошення взяти участь у міжнародній конференції „Тиждень Науки“, що її організовують німецькі вчені в червні цього року.

Академія відряджає на конференцію акад. Мальгавзена.

* Лондонський антропологічний інститут звернувся до УАН з пропозицією обмінятися виданнями. Інститут прохає прислати деякі цікаві для нього матеріали по вивченню трипільської культури на Україні.

* Ленінградський проф. Сіповський надіслав до УАН монографію „Україна в російській літературі“. Монографія буде надрукована у виданні Академії.

* 24 травня на позачерговому засіданні комісії Західної України при УАН директор національного музею у Львові І. Свенцицький зачитав доповідь про українське мистецтво 15—16 століття в Західній Україні, демонструючи свою доповідь силою ілюстрацій.

* Академія Наук одержала з-за кордону запрошення взяти участь у 12-му міжнародньому конгресі хемиків, що відбудеться 8 травня в Карлсбаді.

На з'їзд мають відрядити відомого знавця текстильної справи Г. В. Шапошникова.

* Київ відвідали видатні московські знавці стародавнього мистецтва проф. Анісімов, Ігор Грабар і художник реставратор Юхим. В науково-дослідній кафедрі мистецтва УАН проф. Анісімов зробив цікаву доповідь про дослідження стародавнього малярства. За радвледи розкрито й реставровано багато фресків 12, 14 і 15 століть.

З Києва вчені виїхали до Криму.

* Наукові експедиції по Україні. Під час літнього сезону Всеукраїнський археологічний комітет організує кілька наукових експедицій. Як уже повідомлялося, до району Дніпрельстану виїздить спеціальна комісія на чолі зі знавцем Запоріжжя проф. Яворницьким. Крім того будуть виряджені експедиції до західного Поділля й на Лівобережжя.

Відновляються розкопки в садибі кол. князя Трубецького в Києві, де торік були знайдені цінні матеріали з великокнязівської й литовської доби.

Розроблено план дослідження кол. дворянських садів і старовинних фортець.

* Географічна експедиція на Дніпро. Президія Укрнауки визнала за доцільне й потрібне організувати під керівництвом проф. Рудницького географічну експедицію для обстеження долин Дніпра від Чернігова до Херсона, з спеціальним оглядом Дніпрових порогів. В експедиції братимуть участь 11 вчених.

* До утворення Білоруської Академії Наук. На засіданні наукової ради Інституту білоруської культури, що відбулося з участю представників секцій та наукових комісій, ухвалено порушити питання перед урядом Б.С.Р.Р. про реорганізацію інституту в Білоруську Академію Наук.

* Новий літературний інститут. Вирішено питання про відкриття нового літературного інституту в Москві. Перед Раднаркомом порушено клопотання на відпуск коштів з тим, щоб інститут почав функціонувати з осені 1927 року.

* Академія абхазької мови й літератури замість старого надзвичайно складного і трудного абхазького алфавіту вводять новий вироблений алфавіт.

* Конференція в справах соціології мистецтва. Художній відділ головної РСФРР порушив перед колегією Наркомосу клопотання про скликання в Москві конференції в справах соціології мистецтва. На конференцію мають запросити представників усіх радянських художньо-дослідницьких організацій та найвідоміших закордонних мистецтвознавців і діячів літератури. Конференцію передбачають скликати в осені цього року.

* Академія „безсмертних“ В Італії утворюється літературна академія на зра-

зок французької академії „безсмертних“. На жаль, академія буде цілком фашистська що видно, хоч би з її структури. Так складається вона з 60 чоловіка. Першу половину, (30 чоловіка) призначає Мусоліні та затверджує рада міністрів. Ці 30 чоловіка вибирають других тридцять, яких знов повинен затвердити Мусоліні.

Поруч з літераторами, у академію ввійдуть також вчені. Головним завданням академії буде редагування латинських та грецьких класиків та переклад на закордонні мови італійських підручників, з метою ознайомлення цілого світу з італійськими наукою та мистецтвом.

Платня академікам становить 30.000 лір річно. Жінки в академію не допускаються.

* Всесвітній період. Наук. Зап. В Англії вийшов другий том „Всесвітніх Періодичних Наукових Записок“. Перший том вийшов в 1925 році.

КУЛЬТУРНО - МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ

ЛІТЕРАТУРНО - ТЕАТРАЛЬНЕ ТА МУЗИЧНО - МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ КИЇВА

(допис)

Весняні місяці не визначаються чимось своєрідним. Вони закінчують те, що розпочато в зимовому сезоні. Особливо ж треба сказати про музично-художнє життя. Ще в березні почалися заходи організувати вечори пам'яті композитора Лисенка та всякі вистави у його пам'ять. У квітні такі концерти відбувалися.

В Секції Наукових робітників повівся добрий звичай на таких вечорах в пам'ять якогось видатного композитора, або й якоїсь доби чи періоду мистецтва давати реферат, а потім вже ілюструвати саму художню творчість. Так було на концертах стильної середньовічної музики, так було й на концертах Гріга, Бетховена, Лисенка, Стеценка то-що.

На закінчення оперового сезону С. Н. Р. разом з місцкомом УАН урядили диспут на тему: „Київська укр. опера“. Перший рік існування. До участі були запрошені знавці цієї справи, а щоб освітити справу як слід, запрошено і всі установи, що так чи інакше дотикаються до театральної справи.

На самому диспуті всі ці представники поставилися пасивно і доброї та ґрунтовної характеристики опері не дали. Змістовну доповідь зробив тільки директор інституту ім. Лисенка М. О. Грінченко. Виступи випадкових критиків підкреслювали й загострювали окремі деталі, як наслідки певної нев'язки.

Невпорядкованість у театральних справах взагалі пояснюють тим, що керуючі установи не швидко вирішують принципи пи-

тання що-до організації сезону. Найбільша ненормальність київського театального виробництва — розрізненість його між Політ-освітою та Комгоспом.

Про український театр відбувся також диспут в клубі Робмису. Визначено там два напрями — етнографічний та революційний, пожевтовний. Цей останній потрохи здає позиції й робиться еклектичним. Особливо таким характером визначається театр ім. Франка. Між глядачем та театром утворилися „ножиці“. Театр, шукаючи форми, загубив глядача, а глядач, шукаючи змісту, скеровує театр на хибні шляхи.

Значне місце в культурному житті займає кіно. Поки що наше ВУФКУ тільки заробляє на „ходких“ фільмах, а прямувати до культивування науково оброблених сценаріїв не поспішає. А тим часом ще з осени минулого року Секція Наук. Роб. робила заходи популяризувати серед громадянства наукові фільми з попередньою лекцією. Заходи ці обірвалися, бо, попервах, не було потрібних фільмів, а по-друге ВУФКУ брало плату й за те, щоб показати фільм лекторові.

Оце вже весною промайнула звістка, що ВУФКУ звернулося до УАН в справі виготовлення наукових фільмів.

Поруч з тим в місцевій пресі скільки разів обговорювано тему підвищення якості фільмів, особливо маючи на оці нашу молоду зміну, наш молодняк. Інтерес серед громадянства й добрий початок з боку ВУФКУ показують на добре вирішення цієї справи хоча в майбутньому.

Розумні художні розваги для дітей готує „театр для дітей ім. Франка“. Його директори вивчили Ляльковий театр в Ленінграді й вистави байок думають перенести на український ґрунт.

Серед літературних організацій за весну нічого особливого не виявлено. Літорганізація „Західна Україна“ тільки ще готується до видання „ілюстрованого зошита“ присвяченого уявленій країні. Цій організації сприяє й Миськрада, здавши в оренду будинок на вул. Раковського, ч. 30-б. В гіршому стані перебуває секція письменників.

До цього часу вона перебуває у комирному при клубі „Робос“, і до цього часу не пощастило їм на власний клубний осередок. В такому самому становищі перебуває й секція Наукових Робітників. Не зважаючи на всі можливі заходи, й ця секція перебуває без свого культурного огнища.

Л. Гайка

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В ПОЛТАВІ
(Допис).

Театр. У квітні одвідали Полтаву Франківці. Дали вони всього до 20 вистав, розворушили нашого глядача, що вже скучив за

добрим театром. Декілька вистав були дані за приступні ціни для членів профспілок.

Ждемо тепер приїзду трупи ім. Стронського.

Музика. Ці місяці можна сказати щастить Полтаві. Так у квітні одвідав і дав два концерта в нас Ян Кубелік (скрипка), був цікавий концерт артистів Московської Академічної Опери, що в своєму репертуарі мали й низку творів українських композиторів. Двічі аж був квітет ім. Страдиварі.

На якийсь час попрощалася з нашою публікою Полтавська Окружна Капела бандуристів, давши останній концерт 26 квітня. Капела вирушила в подорож по Україні. Концерт мав характер звіту — підсумків попередньої праці. У вступному слові проф. В. Щепотьев подав історію організації капели.

У середині травня відбувся концерт Ж. Сигетті.

Літературне життя. 10 травня при газеті „Робітник“ вийшла літературна сторінка, завдання якої виявити сили літературної молоді, об'єднати її під певним керівництвом та притягти увагу від „організаційних криз“, що їх усе переживають наші організації, до творчої продуктивної роботи.

Двічі одвідав Полтаву В. Сосюра, виступав з своїми творами в квітні в ІНО та Педтехнікумі та 2 травня з участю артистів Юхименко й Коваленко влаштував вечірку платну для широкої публіки в Музтехнікумі.

Радіо. Влаштовані Полт. ОРПС радіокурси 13-IV зробили випуск слухачів. Із 101 записаних успішно закінчили 31.

10 травня розпочав роботу при ОРПС базисний радіо-гурток. Мета його поширювати радіо-знання та всебічно допомагати аматорам.

Музей 24 квітня відкрив звітну виставку за час праці 1924—26 р.р. Виставлено придбаних за цей час кілька тисяч речей. За звітний час музею розгорнув цілком новий підвідділ „світоснавства“, розгортається відділ соціально-політичних стосунків, що теж фігурує на виставці зі своїми збірками до історії револ. рухів. Закінчується друком збірник, присвячений 35 роковинам існування музею. Збірник складатиметься з двох частин. Перша — опис збірки й друга — статті з економіки й природи кол. Полтавської губ.

На початку травня у районі ст. Головач зроблено археологічні розшуки. Виявлено могилиники скитської доби.

Під охорону музею поступив Державний Заповідник „Урочище Парасоцьке-Багачка“ в Диканському лісі. Урочище цікаве своїм рослинним світом; є, напр., велетні граби, що їм уже до 300 років. Із звірів збереглися — кунія, видра, горностай та інші. З птахів — соколи-балабани, змієяди то що.

Смерть громадського діяча. Умер 1 травня Л. В. Падалка, відомий історик і статистик.

Ю. Ж.

ЛІТЕРАТУРНА ХРОНІКА

* Українські автори руською мовою. Незабаром накладом в-ва „Український Робочий“ виходять в перекладі російською мовою книжки вибраних творів Аркадія Любченка і Ол. Копиленко.

Видавництво „Пролетарий“ також починає видання в перекладі руською мовою вибраних творів П. Панча, І. Сенченка, О. Слісаренка, В. Підмогильного, А. Головка й інш.

* Шевченко польською мовою. В Станіславові (Західна Україна) перекладено на польську мову три поеми Шевченка: „Наймичка“, „Тополя“ та „Утоплена“, але жодне польське видавництво не згодилось їх видати, хоч переклад зроблено досить добре.

* Новий рукопис поезії Т. Шевченка. Академик Єфремов випадково знайшов новий рукопис поезії Шевченка 1844 року з ілюстраціями художників Башилова і Де-Бонвіля. Цей рукопис забрала поліція під час трусу в Костомарова в 1847 році.

* Реставрація будинку, де жив Шевченко. Закінчується реставрація будинку, де жив Тарас Шевченко. Будинок міститься на Хрещатицькому провулку, в ньому 14 кімнат і одна мансарда, де, власне і жив Шевченко 1846 року. Зберігається колишня архітектура, а також внутрішній вигляд кімнат. Роботи остаточно закінчаться до 1 червня.

* Пам'яті Франка. Державна бібліотека імені Короленка влаштувала виставку, присвячену пам'яті Франка. На виставці багато рідких творів Франка і критичних розвідок про його творчість. В день смерті Франка, цеб-то 28 травня, бібліотека влаштувала спеціальний вечір.

* Пам'ятник Франкові. У Львові комітет для вшанування пам'яті Івана Франка оголосив конкурс на проект пам'ятника письменникові. Участь в конкурсі можуть брати виключно українці.

* Короленківський музей. У с. Хатках, Шишацького району (на Полтавщині), скінчили ремонт будинку, що належав Короленкові. В ньому організований буде музей, присвячений творчості письменника, бібліотека й читальня.

* Нові видання класиків. Цього року Держвидав РСФРР розпочинає виконувати величезний план видання класиків. Мають видати щось із 270 окремих назв. Особливу увагу віддадуть класикам з літератур нацменшостей. Для переведення цього плану утворено спеціальну комісію в складі проф. Піксанова, проф. Гросмана, т. В. Фріче,

Д. Горбова та інш. Безпосередню участь у роботі братиме й т. А. Луначарський

* Нові листи Л. Н. Толстого. Музей Толстого у Москві придбав цими днями 20 оригіналів листів Л. Н. Толстого до А. А. Фета та І. П. Борисова. Листи ці стосуються до періоду 1860—70 рр. Крім цих листів музею пощастило придбати обширну колекцію — 80 листів Л. Н. Толстого до тогож Фета. В недалекому майбутньому всі невидані й видані неповно листи Л. Н. Толстого будуть оголошені.

* Вшанування пам'яті Шекспіра. 23 квітня, в день народження Шекспіра, в місті Стратфордї (Англія), де міститься його могила, відбулась урочиста церемонія. Велика кількість людей з різних міст Англії прибула, щоб взяти участь в святкуванні та відвідати могилу письменника. Увечері в тимчасовому пам'ятнику — театрі відбулась урочиста вистава. Поставлено „Король Генрих п'ятий“. Брало участь також повпредство СРСР.

* Новий роман Аннунціо. Відомий письменник Аннунціо заявив недавно, що після війни в літературі повинно оминути все те, що так чи інакше нагадує війну й давати тільки твори чистої фантазії. Зараз, як кажуть, він працює над романом майбутності, в якому виявляє себе прихильником спиритизму. Героєм цього роману буде Мусоліні, який напише передмову до роману. Це, очевидно, подяка Мусоліні з боку Аннунціо, за те що італійський уряд випустив його твори в розкішному виданні, вартістю в кілька мільйонів.

* За відомостями „Літераріше Вельт“, у Брюсселі утворено нове літературне угруповання „Гуманізм“, що має обстоювати в мистецтві сюрреалізм, а в політиці комунізм.

* Бібліотека Брандеса. Георг Брандес залишив 10.000 томову бібліотеку. Половину бібліотеки забрала королівська бібліотека в Копенгагені. Друга половина піде в продаж в роздріб. Є в цій половині дуже цінні книжки з помітками Брандеса.

* Бернард Шоу, погодився на переробку для кіна деяких зі своїх творів. Частину з них він перероблює сам.

СЕРЕД ГАЗЕТ І ЖУРНАЛІВ

* Конкурс журналу „Всесвіт“ на оповідання. Для зміцнення зв'язку з читачами і для допомоги створенню оповідання журнального типу, редакція журналу „Всесвіт“ оголошує конкурс на краще журнальне оповідання.

Умови конкурсу такі: 1) Письменники мусять надіслати свої твори не пізніше 1-го серпня 1927 р. На оповіданнях ставити напис „На конкурс“, підписувати девізом, а прізвище подавати в закритому конверті.

Розмір оповідання $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ друкованого аркуша. Оповідання повинні бути передруковані на машинці, або чисто переписані на одному боці аркуша. Темою до оповідання можна брати нашу сучасність і минувшину, а також і фантастику, аби зміст відповідав сучасним ідеологічним вимогам.

2) Приймаються оповідання тільки написані українською мовою.

3) Конкурс провадиться так: Редакція одбирає з присланих на конкурс оповідань найкращі. Друкуються вони в порядку під номером, а потім, коли перейдуть через журнал, усім читачам розсилається листівка з тим, щоб читач написав, яке з оповідань йому найбільше до вподоби. Премії розподіляються за числом ухвальних відгуків на оповідання.

4) За всі видруковані оповідання автори одержують по 50 крб. гонорару.

5) Премії встановлено такі: Перша — 250 крб., друга — 125 крб. и третя 75 крб.

6) Прізвища всіх авторів, що брали участь у конкурсі і чий оповідання були видруковані під №№, після скінчення конкурсу будуть оголошені.

7) Твори авторів, не ухвалені на конкурсі, але які можна видрукувати у „Всесвіті“, можуть бути видруковані на загальних умовах за згодою авторів. Оповідання не використані в журналі будуть знищені.

8) Прислани після 1-го серпня 1927 року оповідання перейдуть у портфель редакції в звичайному порядку, а в конкурсі участі не братимуть.

* Ювильей „Савецкой Беларусі“. 15 травня вийшов двохтисячний номер газети „Савецкая Беларусь“ орган ЦВК БССР. „Савецкая Беларусь“ тепер єдина у всьому світі шоденна білоруська газета. Тираж „Савецкой Беларусі“ по-над десять тисяч екземплярів. Газета нараховує біля тисячі робселькорів. Особливу активну участь у газеті приймає білоруська селянська інтелігенція та низові радянські робітники. За останній час „Савецкая Беларусь“ почала випускати перший у Белорусії періодичний ілюстрований журнал „Червона Країна“. Навкруги „Савецкой Беларусі“ зорганізувалося в свій час літературне об'єднання „Маладняк“.

* Альманах „Плуг“. Вийшов з друку збірник 3-й літературного альманаху „Плуг“ за редакцією С. Пилипенка, у виданні ДВУ. В збірнику такі літературно-художні твори, поезії: В. Мисик, О. Ведмицький, Д. Загуд, Ю. Жилко, І. Шевченко, А. Панів, В. Алешко та М. Сайко. Проза: О. Демчук, В. Минко, В. Чапля, В. Нефедін, М. Козоріс, Юр. Будяк. Ром. Гуцало, О. Пилипенко, П. Вільховий, О. Ясний, А. Гак, К. Полинник.

* „Східний світ“. Вийшов у світ перший номер журналу всеукраїнської наукової асоціації Сходознавства — „Східний світ“. У

журналі низка цікавих статей по питанням політики, економіки, права, історії, етнографії, літератури, переклади з санскритської мови та інші.

* Новий журнал української трудящої молоді в Канаді. З березня місяця в Вінніпезі, головному осередку канадійських українців, розпочав виходити місячний журнал для молоді „Світ молоді“, як орган Секції молоді Турфдому, це вперше на цілій американській землі українська трудяща молодь має свій журнал. З першого числа журналу видко, що трудящі українці зустріли його появу з ентузіазмом, що виявилось в жертвах і численних привітаннях.

* Літорганізація „Західня Україна“ склала з ДВУ договір на видання збірника другого „Західня Україна“ розміром на 15 друк. арк. Збірник другий буде присвячено відомому „Акту 14 березня 1923 р.“ До участі в збірнику запрошується крім членів організації „Зах. Укр.“ укр. письменників, критиків, публіцистів та громадських і політичних діячів.

Матеріали треба надсилати на адресу літорганізації: Київ, пошт. окр. 7 не пізніше 1-го вересня 1927 р.

* Журнал народів СРСР. З ініціативи Ради нацменшостей ЦВК Союзу РСР у Москві недавно видано альманах художньої літератури й мистецтва народів СРСР „Советская страна“ за редакцією т. т. Асфендієрова, С. М. Будрянського й Б. Кульбешєрова.

До 1-ої книжки альманаху ввійшли уривки із статті тов. Сталіна з національного питання, оповідання „Лола-Хан“—Сейфуліної вірші, нарис, присвячені питанням мистецтва, культури національностей, публіцистика, легенди, казки й т. інші.

За постановою президії ЦВК ухвалено продовжувати видання що-місячного журналу „Советская страна“ на зразок випущеного альманаху. Утворено редакційну колегію журналу в складі т. т. С. А. Асфендієрова, С. М. Будрянського, Б. Кульбешєрова й П. Г. Смідовича.

Основне завдання журналу „Советская страна“ популяризувати творчість нацменшостей і в нас, і закордоном та встановити культурний зв'язок між республіками.

* Новий журнал „Єврейська мова“. Почав виходити журнал „Єврейська мова“—орган практичного єврейського мовознавства. Журнал видає центральне єврейське освітнє бюро при НКосвіті УСРР разом з Культурлігою під редагуванням відомого єврейського мовознавця та літературного критика К. Штіфа. Зміст першої книги: Від редакції. А. Зарецький — „Про порядок слів“; Н. Штіф — „Фун“ (з); Ш. Д. — „Виразна уява та просте слово“; В. — „По журналах

та газетах"; Б. Слуцький — „Зразок як не можна писати єврейською мовою“ (про книжку Гейлікмана — „Історія громадського руху серед євреїв“); нотатки Вейнгера, Зарецького, Козакевича і т. ін.

* Спомини Махна. Незабаром мають з'явитися в Парижі французькою мовою „Спомини Махна“ під назвою: „Російська революція на Україні“. Спомини ці є певного роду автобіографія і літопис „діяльності“ батька Махна. Ціла праця має охопити кілька томів. Перший том, що вже друкується, має своїм змістом події на Україні з початку лютневої революції аж до приходу німців.

* Часописи у Франції. У Франції виходить 167 чужоземних часописів, журналів й бюлетенів, з них: Італійських — 30, Англійських — 24, Російських — 21, Німецьких — 18, Еспанських — 15, Польських — 14, Вірменських — 8, Українських — 3. Товариств та організацій заснованих чужинцями — 436. З них найбільше польських (136) потім Італійських (126) і російських (105).

* Нові французькі романи. Роман Жюльєна Гріна „Адріан Мезират“ (Пльон) який є менш досконалий твір ніж „Мон-Сівер“ з боку персонажів; під французами заховані є англо-саксонці; проте у цілому роман є більш могучий та ширший.

П'єр Мак Орлян „Під холодним світлом“ (Еміль Поль). Цей роман один з кращих його творів: в ньому він осяг точки рівноваги. Мак Орлян спеціалізується на фантастичних пригодах, ідзначанню фантастичного, що криється не лише в стилі, а й в метафоричному бреді.

Едвар Естонье „Такі, які вони були“ (Перрен). В своєму романі показує він минулу Францію. Фатальність є не в фактах, як це було раніш, а в душах. Загальним кольором, трагічним змістом, персонажами, роман нагадує твори Бальзака. З другого боку він наближається до молодого франц. романіста Жюльєна Гріна.

Гюї де Пурталье „Шопен або поет“ (Нувель ревю франсез). Роман належить до типу так званих біографічних романів, які нині в моді; він нагадує інший роман того ж письменника „Лішт“ та роман Жана Містлера „Гоффман“.

Ежен Марсан „Кімнати задоволення“ (Нувель ревю франсез). Є представник своєрідного жанру. Це не є ні оповідання, ні портрети, ні куски сповіді, ні поеми в прозі, це є всього по-трошки.

Жозеф Кессель „Чисті серця“ (Нувель ревю франсез). Автор в цій книжці виявляє себе, оскільки він є певний себе. Вона складається з де-кількох оповідань: „Махно та жидівка“ та „Чай Капітана Согуба“.

♦ По сторінках французької преси. Про Малярме. „Ревю де Парі“ (1 квітня) містить „Лист про Малярме“ Поля

Валері, в якому великий поет стверджує вплив, який може мати Малярме на нього.

Другу статтю про Малярме ми знаходимо в „Нувель ревю критік“. де Люї Лятурет пише „На могилі Стефана Малярме“.

Про Бетховена. З приводу столітньої річниці Бетховена в журналі „Европа“ надруковано досконалу статтю Ромена Ролана.

„Ле Нувель Літерер“ в числі від 26 березня присвячують коротку замітку А. де Гевезі, також Бетховену.

Андре Моруа, молодий видатний франц. письменник після Шеллі та Дізраелі воскрешає перед нами образ Чарльза Дікенса в журналі „Ревю Еббомадер“ (за квітень) Андре Моруа знає Англію як не можна краще, в усіх її нюансах.

Арно Дандоар подає в „Меркюр де Франс“ розвідку про вплив Дідро на Уельса.

В „Ля ревю нувель“ читаємо гарну студію Е. Жамо про Райнера Марію Рільке та тлумачення роману Ф. Моріака „Терн Декейру“.

В „Ренесанс д'Оксідан“ студія Еіктора Вінбе про еволюцію шведської літератури.

„7 ар“ дає нам дуже живий образ літературного та артистичного життя в Бельгії.

В „Триптік“ Жан Кабанель трактує про Бляско Ібаньєса та Андре Полен про Пікассо.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В АМЕРИЦІ

(Замітка)

Українська американська література має загально-відомі імена М. Тарновського, М. Ірчана, В. Шопинського. Набиралась українська колонія в Америці, в Канаді та в Сполучених Державах майже виключно з Галичини, звідкіля походять і названі письменники, і саме з пригноблених незаможних кол селянства. На літературній творчості наших американців дуже помітно буває оці дві стихії: селянське походження і міцний організувальний вплив великого міста. Він дуже змінив виклад і тематику творів, ще особливо наочно помітно на М. Ірчані, коли порівняти Ірчана творчість до його приїзду в Америку 1923 року і після того. Літературне життя в Америці ще переходить добу організаційної праці і ще тільки стремить до масового об'єднання пролетарських митців робітничої колонії, як це пише М. Ірчан, секретар Заокеанського Гарту. В цій організаційній праці є дві важливі передумови. По-перше, вся хоч трохи помітна літературна діяльність української колонії у Північній Америці виходить з робітничо-фермерських кол. Притулок красному письменству є на сторінках — „Українських Щоденних Вістей“ (Нью-Йорк), „Українських

Робітничих Вистей*, „Робітниці“, „Світу молоді“ (Канада). З кол дрібнобуржуазної еміграції, що мають в Америці свою деяку пресу, про якийсь літературний рух нічого не чути. По-друге, в такій індустріальній країні, як Америка, легко і природно проходить в галузі емігрантської літератури пролетарське керування нею. Відбиваючи рух і темп великоміського оточення, українська американська література насичує свою творчість соціальними мотивами саме пролетарського походження. Соціальні мотиви бренять просто. Поезії М. Тарновського зрозумілі робітникам, бо самий т. Тарновський теж робітник. Українське робітництво і фермерство любить читати книжки тов. Ірчана, бо вони всім зрозумілі і в них пишеться про життя робітництва та фермерства. Наведені характеристики (зі „Світу молоді“) можна поширити й на всю літературу. Американська наша література міцно тримає зв'язок з своїм соціальним ґрунтом, і тільки переховуючи головний спосіб зв'язку — загальну приступність, розвиває вона свої художні досягнення. Т. Ірчан у Дніпропетровській „Зорі“ пише дописа про канадську заокеанську літературну організацію (26 р., ч. 20) і м. і. застерігає проти перебільшення якостей західної культури. Ми маємо можливість наочно спостерігати занепадницькі розкладові елементи, що безперечно переважають у культурі сучасного капіталістичного Заходу.

Не переменшуючи значіння засвоєння корисних елементів всесвітньої культури, Заокеангарт разом з усією українсько-американською літературою орієнтується на УСРР, на тутешні художні досягнення. Звідціль чекає він і певного ідейного керівництва. Отже, і наш минулий літературний розбрат боліче відбився на заокеанській літературі, що не цілком зрозуміла, нащо та внутрішня боротьба на складному й загроженому фронті пролетарської культури. Так само з великою увагою зустріла робітничо-фермерська преса відомості з Радянської України про січневий з'їзд пролетарських письменників.

В дальшому бажано було б організовано тримати зв'язок поміж океанською та нашою літературою, бо такого досі нема.

Найпродуктивніший з позаокеанських письменників це М. Ірчан, відомий цілою низкою своїх оповідань та драм, можливо, іноді трохи розтягнених, але в цілому динамічних.

М. Ірчан за останній рік умістив у канадських і в українських виданнях чимало поезій, відкликаючись на злободенні теми. Він являє себе характерно поетом поточного дня, але саме соціально важливого в тому дні.

Деякі спроби, як, приміром, уривок „У трамваї“ з чудовим міським малюнком (Зоря. 26 р. ч. 2) показують в Ірчана безсумнівний суто-поетичний талант. У своїй поезії М. Ірчан буває модерністичніший за інших заоке-

анських поетів. Інтересно порівняти одностемні поезії М. Ірчана „В сніжній Канаді“ — присвячену — „Мойй матері в поневоленій Галичині“ (Зоря. 26 р. 15 ч.) і М. Тарновського „Моя мати“ (ч. 13). Як виявлено в обох поетів спомин за старим краєм... Коли Ірчан безпосередньо згадує, то Тарновський згадує символістично, узагальнюю особистий індивідуальний спомин.

Отже М. Тарновський глибший, а М. Ірчан ширший. Він іноді пише оповідання, де виявляє широке обізнання з побутом. І в прозі загострює він соціально-важливі питання, разом з тим переймаючи виклад ліричним теплом. Останнє відоме нам оповідання з правдивого життя темних українських фермерів — сектантів, — „Апостоли“ (Зоря) безумовно варте уваги, хоч і не є надто сильне й самостійне. М. Ірчан пише також і статті на ширші теми. Взагалі продукційність і різноманітність його творчості гідні подиву.

М. Тарновський по-при всій його глибочині є вужчий, але Тарновський, американський робітник, є щільніше зв'язаний з Америкою. Як поет, виріс він виключно на американському ґрунті.

Творчість М. Тарновського глибоко соціальна і патос її в революційному виявленні капіталістичного визиску.

Він пише вірші на голос революційних пісень („Ткачі страйкують“, Зоря. 26 р. 24 ч. про 8-ми місячний страйк ткацьких робітників у Пасейку в Сполучених Штатах).

Кращі поезії М. Тарновського показують нам надзвичайно витримані зразки суто-пролетарської революційної лірики. Для української літератури вони мають особливе значіння і можуть прибрати ще більшого, коли т. Тарновський позбавиться остаточно від деякого художнього примітивізму, який ще тяжить на ньому і полягає в пасивному освітленні панських, теж не дуже вишуканих розкошів — піяцтва, проституції. Такі малюнки, як „Subway“ — підземна залізнична дорога, чи „Велетень“, просто-таки портрет шістьдесятьрібного чоловіка, хмарочоса становлять чималий крок наперед в урбаністичній українській поезії. Особливо цікаво, що М. Тарновський не обмежується самою аналізою дрібниць, а завжди знаходить для своїх міських пейзажів соціальний і разом з тим художній синтез.

З одного боку — дикий рух капіталістичного міста — без вороття! А от ще й інший рух у ньому. Великий здвиг народу (це, коли робітники „З під панської корми звільнилася й Леніну ідуть пошану дати“). У новітній збірці поезій М. Тарновського „Велике місто“, постать поета виявляється вже на цілий зріст з усією і глибочинною і обмеженістю в ній.

Дуже помітна постать В. Шопинського. Ми його знаємо по збірці оповідань з робітничого життя „У фабричній неволі“. Він пише і тепер, на жаль, здається, замало.

На літературно-мистецьких сторінках н'ю-йоркських Щоденних Вістей, в Робітничі і Світі Молоді зустрічаємо ми багато імен, що гуртуються своєю творчістю навколо трьох головних. Важко скласти при непевному зв'язку, що зараз існує, повну уяву про них. Є тут і досвідчені письменники, як М. Шатувльський, є початкуюча молодь. Т-ка О. Омська про такого робітничого поета пише вірша „І то поет?“

І стиль, граматики, правопис, —
Йому незнані річі...
Життя іде, життя сміється,
Регочеться у вічі.

У. Ш. В. 27 р. 6/III

В Америці життя ще регочеться в вічі робітників і робітничому поетові, але й там показується проріст пролетарської літератури, і цей проріст наздоганяє художній рівень революційного письменства, разом з тим уже й тепер збагачуючи наше письменство новими темами і ритмами великого міста.

М. Доленго

НОВИНКИ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

* Красне письменство.

Шервуд Андерсон — „Новий заповіт“, видання Boni and Liveright, N Y., ціна 2 дол.

Автобіографічна епопея знаменитого письменника, що нагадує де в чому „Мои университеты“ Горького. Написана стислою, ритмічною мовою. Безперечно знайде масового читача, якщо її перекласти на українську мову.

Ед. Свіні — „Богадільня Свіні“ те ж, ціна 2.50 к. Цікаві переживання автора в повітовім захистку для жебраків. До книги додано передмову визначного белетриста Теодора Дрейзера.

Ральф Гейль Моттрам — „Трилогія еспанської ферми“, видання The Dial Press, N. Y. Трилогія з часів війни; її зустріла дуже прихильно критика; нагороджено премією Гауттордена.

Шервуд Андерсон — „Вайнсбург, Огайо“; „Бідний Білий“. Видання Modern Library по 95 к. кожна. Популярні новели, що малюють життя американської провінції.

Теодор Дрейзер — „Вільний“ та інші оповідання; те ж. Дрібні популярні оповідання з сатиричним ухилом.

* Поезія

А. Е. Коннорд — „Пелагея та інші поеми“; вид. The Chauler Head ц. 6 д.

Гарт Крейн — „Білі Будинки“, вид. Boni Liveright, ц. 2 дол.

Т. С. Еліот — „Поеми“, вид. А. Кнорф, ц. 2 д.

А. Броун — „Бетховен глухий та інші поеми“, вид. Dial Press 50 к.

* Драматургія.

Юджин О'Нілл — „Мільйони Марко“, вид. Boni Liv. ц. 2.50 к.

Велика історична драма про пригоди Марко Поло на Сході.

Йогож — „Місяць над Карібським морем“ та шість інших п'єс з життя на морі; вид. Modern Library, ц. 95 к.

* Соц.-політична, економ. та істор. літ.

Джером Доуд — „Негр в американському житті“, вид. Century, 8 томів, ц. 5 дол. Цікава й глибока студія становища муринів у Сполучених Штатах та ролі, що вони відіграють по різних ділянках американського життя.

„Студії з американської політичної історії“, за ред. А. Джонсона та Джемса А. Вудборна, вид. G. P. Putnam's Sons, 2 тома, ц. 5 д. Цікава й багата матеріалом історична розвідка; освітлення яскраво-буржуазне.

Бріг. генерал Колін Р. Баллард — „Військовий геній Абрагама Лінкольна“, вид. американської філії Oxford University Press, ц. 5 дол.

Твір англійського генерала, що доводить, що найбільш демократичний з американських президентів А. Лінкольн — був не тільки визначним політичним діячем, але й геніальним стратегом. Баллард докладно висвітлює ролі Лінкольна в керівництві громадянською війною 1861 — 5 рр.

Шуші-Гсю — „Китай та його політичне оточення“, вид. те ж, ц. 2 д. Розвідка китайсько-буржуазного вченого про зносини Китаю з чужоземними державами. Книга просякнена дрібнобуржуазним угодовством.

* Репертуар американського театру.

Цього року по американських театрах підуть такі п'єси: „Гучномовець“ Дж. Г. Лоусона (Плейрайт-театр), „Твоя рація, як ти так вважаєш“ Піранделло (Театральний цех), „Скандал“ Джорджа Уайта (Зігфільдс Фолліс) та з репертуару попередніх років — популярні п'єси „Приборкання злодія“ мелодрама, „Деревляне Кімоно“ та „Злочин“ Самюеля Шіпмана.

* Скульптура. В маленькому містечку Понка-Сіті, в Штаті Оклахома, приступлено до будівлі великого бронзового пам'ятника

„Жінці - піонеру“. Подано 12 проєктів, серед них — Дж. Брайанта Бекера, Артура Лі, Моріса Стерна, П. Меншіна, Джо Давідсона та ін. Очевидячки, перевага буде дана проєктові Бекера. Субсидує справу мільонер Марланд. Коштуватиме статуя півмільйона доларів.

✱ Музика. В Нью-Йорку з великим успіхом з політоничними концертами симфонічного та духового оркестру виступав композитор Поль Гіндеміт. В зв'язку з його виступами преса зазначає, що смаки масової аудиторії змінилися: від хаотичного джазу помічається поворот до камерної музики.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ АМЕРИКИ

◆ П'ята річна вистава Американського Інституту Графічних Мистецтв. П'ятого травня відкрилась в Нью-Йорку п'ята річна вистава Американського Інституту Графіки. Вистава продовжиться цілий місяць. Інститут що-року визначає нагороди за найкраще з естетичного боку зроблені п'ятдесят книжок. В цей спосіб інститут старається підвищити стандарт американської „тайпографії“. Успіх того способу встиг зробити вже безперечний вплив на американських видавців та на смаки американської публіки.

Сьогорічна вистава позначається кращими досягненнями від попередніх. Майже всі визначніші видавничі фірми репрезентовані на виставі найкращими своїми екземплярами. Деякі виставили по дві, по три книжки.

Серед визнаних спеціалістів друкарської штуки репрезентований Віллем Е. Руджтрьома книжками.

Загалом виставлено сього року поверх 400 книжок, з яких журі має вибрати „п'ятьдесят найкращих“ й призначити відповідні нагороди.

Розмір та характер вистави сьогорічної вияснені в передмові до каталогу інституту, де між іншим говориться:

„Річна вистава „пятидесяти книжок року“ провадиться для того, аби вказати американським друкарям та видавцям найкращі зразки книжкового виробництва за рік, моделі для інспірації та студювання, зразки, що могли б поступово поліпшити наші національні стандарти книжкового виробництва. Визнано бажаним дати якесь мірило, після якого наші творчі книжок могли б міряти їхній річний прогрес. Інститут уважає за доцільне й за важливе плекати „добрий смак“ до доброго вигляду книжок. Інститут рівнож бажає зацікавити публіку, витворити серед покупців цікавість до гарно зроблених книжок.

◆ Літературні, журналістичні й мистецькі премії Пуліцера за 1926. Бувший видавець великої капіталістичної щоденної газети „Ворлд“ Джозеф Пулі-

цер заповів певну суму на літературні премії, які видаються що року.

Недавно проголошено премії за 1926 рік. Результати такі:

Премію в 1000 доларів за роман призначено Луїсу Брумфелду за його роман „Вчасна Осінь“.

Умови премії вимагають, аби вона була дана за „найкращий американський роман, що вийшов протягом року й найкраще представляє цілу атмосферу американського життя й найвищі стандарти американських манер та гідності“. (Минулого року премію призначено Сінклерові Льюїсові за його роман „Арровсміт“, але він відмовився прийняти її¹⁾).

Луїса Брумфелда чомусь називають „Джонном Галсворті Сполучених Держав“. Це ще порівнюючи молода людина, має з 30 років, написав ще два романи попереду, один називається „Дерево з-під Зеленого Заливу“, а другий „Посідання“. Твори ці нічим особливим не відзначаються: звичайні собі теревені молодого міщанина про міщанське життя. Сього року вийшло декільки багатокращих творів за твір оце премійований.

◆ Премія за найкращу драму. „За оригінальну штуку, виставлену в Нью-Йорку, що має найкраще репрезентувати наукову вартість і силу сцени що до підвищення стандартів доброї моралі, доброго смаку й добрих манер“, дістав премію Павел Грін, за п'єсу „На лоні Авраама“ (з негрського життя).

Загалом можна сказати, що п'єса Гріна не погана й можливо гідна нагороди. Грін знає життя негрів на плантаціях, бо колись сам там працював як „чампіон по збиранні бавовни“. Він написав до 30 — 40 невеличких п'єс, переважно одноактів, що їх грали різні провінційні театри. Премійована штука це перша його річ „повного розміру“, написана для професійного театру. „На лоні Авраама“ поставлено вперше 30 грудня минулого року в „Провінциалі Плейгавз театрі“, а зараз вона йде з великим успіхом в „Геррик Театрі“.

◆ Журналістичні премії за найбільше безсторонню й цінну публічну прислугу, зроблену якою-будь американською газетою протягом року, премія: золота медаль, що коштує 500 доларів.

Признано цю нагороду газеті „Кантон Дейлі Нюз“ (виходить в Канто штату Огайо) за її „хоробру, патріотичну й успішну боротьбу за очищення муніципальної політики й за це, що та газета покінчила з ганебним станом речей, витвореним на ґрунті сутички між міськими властями, а кримінальними елементами, хоч і редактор її поплатився своїм життям підчас боротьби (був замордований)“.

¹⁾ Рецензію на цей роман подаємо в цьому ж числі. Р е д.

За найкращу передовицю, написану в році, мірилом досконалості якої є ясність стилю, моральна ціль, здорова думка й сила що до звернення публичної opinio в належнім напрямку, на увагу рівнож береться цілий річник передовиць, — нагорода 5.0 доларів. Призано цю нагороду газеті „Бостон Герольд“ за передовицю в справі зарядження поновного розгляду справи Сакка і Ванзетті (відомі революційні борці робітничої класи, яких буржуазія безневинно обвинила в злочині, якого вони не поповнили й засудила на смерть).

◆ Нагорода за карикатуру. „За найкращу карикатуру, вміщену в якій будь американській газеті за рік, призначено нагороду Нелсону Гардінгу, карикатуристові бруклінської газети „Бруклін Дейли Ігл“. Карикатура ця була вміщена в газеті 19 жовтня 1926 року й називалась „Повалення Ідола“ (тоб-то „перемога Ліги Націй над війною“, що цілком не відповідає правді).

◆ Премія за історичну розвідку та за біографію. За історичну розвідку під заголовком: „Договір Пінкнея“ дістав премію Самуїл Флег Беміс 2000 доларів.

За найкращу біографію премію призначено професорові Емору Галовею за біографію поета Уот Уйтмана.

* За найкращий том віршів американського поета призначено премію 1000 доларів Леонорі Спейер за її збірку п. з. „Fideleris fairwell“.

Крім того з фонду Пуліцера призначено цього року декілька стипендій по 1500 доларів кожна студентам музики та малярства.

* Серії Нових Драматургів. Драматичні твори „Нових Драматургів“, що мають свій театр в Нью-Йорку й намагаються вести його по лінії Пролеткульту, видаватиме велике видавництво „Макулей Ко“. Незабаром мають вийти штуки, які вже театр ставив сього сезону, як ось: „Голосомовник“, Джана Говарда Ловсона і „Земля“ Ем Джо Баші. З початком осені мають вийти не представлені ще театром нові штуки, між ними: — „Фієста“, Майк Голда, „Передмістя“, Джан Дос Пасоса, „Пікнік“, Френціс Едварда Фараго та інші.

* Новий роман Герберта Джорджа Велса. Велс написав новий твір — роман, в якому трактує по своєму недавній страйк гірників Великобританії й нещадно критикує консервативний уряд, особливо ж прем'єра його Болдвіна та Вістона Черчіля за їх поведінку супроти страйку.

Після заяви видавців, останній роман Велса викличе ще більше шуму, ніж його „Світ Вілліама Кліссольда“.

Книжка називається „Teaonwhile“ („Тимчасом“), вийде в жовтні с/р.

З завчасної реклами видавців не видно, щоб це був путний твір, хоч як вони стара-

ються здобути йому розголос. Головним героєм твору є Філіп Райландс, молодий та багатий вугле-магнат, якого автор трохи ганить за „недбалство“, за „дезертирство країни в тяжку годину для неї“ (підчас страйку) й намовляє повертати з Італії на батьківщину й брати на свої плечі політичну відповідальність. Значить Велс не знаходить нічого кращого, як проповідувати властиву йому ідею класового співробітництва та „згоди в сімействі“, згоди там, де її не може бути й не повинно бути.

Евг. Крук

ХРОНИКА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

* Виставка української гравюри та книги в Брюсселі. Брюссельський Музей Книги влаштував виставку укр. гравюри та книги. „Музей Книги“, місячний бюлетень музею, подає на франц. мові про виставу повідомлення і друкує статтю В. Січинського (Прага): „Штука гравюри та книги на Україні“, в якій подає історичний нарис розвитку української гравюри та книги.

Про саму виставку в бюлетені говориться, що вона „показує багатства гравюрної школи надзвичайно інтересної“.

* Виставка українських селянських малюнків. У Держ. Академії Художніх наук 13 травня була відкрита виставка українських селянських малюнків (1915 — 1927 р.) що зібрала Є. І. Прибішська. Виставка продовжувалась п'ять день.

* Всесоюзна виставка архітектури в Києві. Асоціація революційних митців України налагодила постійний зв'язок з московським архітектурним об'єднанням „Общество современной архитектуры“. Асоціація разом з об'єднанням та Головною організацією організує на початку червня всесоюзну виставку архітектури з участю видатних архітекторів і об'єднань Заходу.

Асоціація порушила питання про пересування виставки на Україну, зокрема до Київ. Архітектурне об'єднання ставиться прихильно до цієї думки.

* Архітектурна виставка. У перших числах червня цього року архітектурна секція харківського ділового клубу відкрила всеукраїнську архітектурну виставку в галузі післяреволюційного будівництва на Україні. У виставці взяли участь своїми експонатами найбільші будівельні організації України та найвидатніші будівники.

Виставка матиме величезне значіння з боку обміну досягненнями між окремими будівельними організаціями та будівниками, а також з погляду зацікавленості широких мас населення архітектурно-будівельною справою.

* „Старий Париж, що зникає“. Відомий артист-маляр Г. Лукомський, зна-

вещь старого Парижу, співробітник „Україн. Вистей“, влаштував виставку своїх праць, що матиме загальну назву: „Старий Париж, що зникає“. Виставка відбувалася з 21 квітня до 7 травня в Галері Сімонсон.

* Виставка АРМУ в Гумані. З кінця квітня й протягом травня місяця ц. р. тривала в Гумані виставка місцевих художників, що її влаштувала Гуманська група АРМУ. У виставці взяла участь Київська філія АРМУ відділами графіки - рисунку й кераміки. Зокрема з членів АРМУ участь беруть: Касіян, Бойчук С. О., Павленко О., Клименко, Рубан і ін.

Виставка мала в цілому понал 120 експонатів.

* Пересувна виставка АРМУ в Донбасі. Протягом ближчих літніх місяців відбуватиметься в Донбасі в погодженні з Культвідділом ВУРПС та ЦП Гіряків і Металістів велика пересувна виставка АРМУ. Виставка відвідає Сталіно, Артемівськ, Луганськ, а також низку робітничих районів, як Єнакієво й ін. Виставка буде складена з кращих експонатів попередніх виставок АРМУ, зокрема Всеукраїнської та матиме відділи: малярства, архітектури, виробничого мистецтва, графіки - рисунку й т. інш.

* Всеукраїнська виставка Асоціації Художників Червон. України (АХЧУ). В Харкові в спеціально збудованому павільйоні в міському парку відкрилась виставка „АХЧУ“. На виставці представлені всі філії „АХЧУ“.

* Украдено цінні картини. Вночі на 25 - е квітня з музею мистецтв (в Москві) украдено 5 коштовних картин славетних старинних майстрів: Рембрандта „Христос“, Тиціана „Це — людина“, Карла Дольчі „Іван Богослов“, Корреджіо „Свята Родина“ та одну картину Ніколо Пізано.

Картини Рембрандта й Тиціана значних розмірів по - варварському зрізано з підрамників і при цьому зовсім зіпсовано, а решту картин малих на розміри викинуто з рям і старанно знято з підрамників.

Вартість всіх украдених картин, за офіційною оцінкою, по - над 650 тис. крб.

* Знайдено цінні картини. В Одесі, серед майна, що залишили, втікаючи, емігранти, знайдено 3 цінних картини відомого російського художника початку XIX віку Орловського. Картини передано до музею.

* Виставка дитячих малюнків у Японії. Т - во культзв'язку з закордоном улаштовує в Японії виставку дитячих малюнків дошкільного і шкільного віку, що має висвітлити, як відбивається сучасний побут і праця трудящих на дитячій творчості. Україна подає матеріали з Харкова, Києва, Одеси та Дніпрострою. Зокрема Київ дає малюнки, що відбивають революцію та побут українського села.

* Життя й портрети СРСР. (Виставка Гранжуана). В самому аристократичному й клерикальному центрі Парижу, на бульварі Сен - Жермен (№ 218), відомий ілюстратор „Юманіте“ Гранжуан виставив низку малюнків, що привіз з недавньої подорожі в СРСР. На виставі особливу увагу звертає на себе портрет молодої української селянки, що Гранжуан зарисував в Артемівську.

* Виставки СРСР за кордоном. Протягом літа й осені 1927 р. „ВТКЗ“ гадає улаштувати до 20 радянських виставок за кордоном. Вперше намічаються виставки на Близньому Сході: в Туреччині й Персії (по народній освіті). Між іншим „ВТКЗ“ готує також випуск зразків найновішої радянської белетристики, що вибрана для Німеччини, Франції, Америки, Швеції, Голландії й Норвегії.

* Відкриття виставки Радянського мистецтва в Японії. 16 травня відбулось урочисте відкриття виставки радянського мистецтва в помешканні, що належить газеті „Токіо - Асакі“. На відкритті було понад 1000 чоловік найрізноманітніших шарів населення Токіо. Повпред тов. Довгалівський і керовники виставки Аркін і Пунін висловили промови про Радянське мистецтво й про значіння виставки, що має своїм завданням зміцнити дружній зв'язок і обопільне розуміння поміж народами Японії й СРСР. Японське суспільство виявило надзвичайне зацікавлення радянським мистецтвом і взагалі радянським життям.

* Виставка паперу. На Дрезденській щорічній виставці 1927 року, що відкрилась 1 червня, буде улаштована величезна виставка паперу, де буде показане: виробництво паперу, устаткування паперових фабрик, папір для друку (звичайного та ілюстраційного), папір в щоденному життю, в торгівлі, транспорті, техніці то - що. Газета, книга, наука. Історія паперу. У виставці, можливо, братиме участь СРСР.

* Виставка пастелістів. Виставка робіт французьких пастелістів XVII та XVIII сторіччя відкрилась 23 травня в „Galerie Charpentiere“ в Парижі. Виставка складається як з колекцій Лувру, провінціальних французьких, швейцарських, голландських музеїв, так і з приватних колекцій.

* Жюрі Лондонської виставки „Королівської Академії“ відмовило виставити портрет Бернарда Шоу роботи відомого маляра, інші роботи якого виставлено. Шоу каже, що вчені лякаються навіть його портрета.

ТЕАТР І МУЗИКА

* Українські театри за межами України. Крім державних драматичних театрів, що працюють на Україні, є багато труп,

які пробувають, здебільшого, за межами України. Встановити точну кількість цих труп дуже трудно, бо багато з них не подають про себе жодних відомостей. Особи, ознайомлені з театральним ринком, вважають, що таких труп є до 40. Нам пощастило добути відомості про 23 таких трупи, що грають: у Владивостокі під проводом Бунчука, в Армавірі (на Кубані) під проводом Крохотіна й Глазуненка, в пос. Клінцах (Білорусь) — Орловського, в Оренбурзі — Каленіченка, в Гомелі — Борикова, в Самарканді — Незнамова, в Ленінграді — Рекало, в Орлі — Рутковського. Це великі трупи, що мають у своєму складі від 80 до 100 чол. Потім є менші трупи: в Галичі — (Костромськ. губ.) — Білокурова, в Боброві (Воронізьк. губ.) — Тарасенка, у Львові (Курськ. губ.) — Полтавського, в Бежиці (Брянськ.) — Мельника й Козла, в Полоцьку (Витебськ. губ.) — Волкова, в Пскові — Макаєва, в Камишині (Саратівськ. губ.) — Азовського, в Таганрозькій окрузі — Кунцевича, на Полтавщині — Дубініна, у ст. Каменський (Донської області) — Красенка, в Кролевіці (Чернігівщина) — Богдановича, в Чембарі — (Пензенськ.) — Шевченка, в Сасово (Рязанськ.) — Яковлева, в Веневі (Тульської) — Гордієнка. Точних відомостей про репертуар цих труп нема, відомо лише, що найбільший відсоток п'єс, які вони виставляють, складають п'єси старого т. зв. побутового репертуару.

Що-до організаційної структури, то ці трупи в більшості — товариства „на марках“, але чи користуються вони якоюсь допомогою з боку органів місцевої влади та чи мають якийсь керівництво з їхнього боку — невідомо.

* П'єса Стріндберга. Між посмертними паперами Августа Стріндберга знайдено дотепер невідому п'єсу „Останній Суддя“, яку прийняв до постановки державний театр у Дрездені.

* Бетховенські свята на Україні. — Святкування 100 роковин з дня смерті Бетховена відбулося на терені всієї України. Цілком зрозуміло, що найширше воно було переведене по великих містах: у Харкові, Києві, Одесі, менше в Полтаві й Дніпропетровському. Але й по інших містах ця подія була відзначена відповідними установами. Музпрофшколи м.м. Харкова, Києва, Одеси, Полтави, Дніпропетровського, Чернігова, Вінниці, Кремінчука, Сум, Житомира, Миколаєва, Херсона, Гумані; Музичні інститути — Харкова, Києва, Одеси, Музичні Технікуми там же, а також — Полтави, Дніпропетровська, усі ці учбові заклади присвятили, іноді, навіть, по декілька концертів Бетховену, з відповідним програмом, та, в більшості, з належними поясненнями. Концерти були в більшості прилюдні, але, крім того, по деяких установах, закриті, спеціально для учнів та

викладачів. Крім цих місцевостей, треба ще згадати спеціальні Бетховенські концерти в Ізюмі.

Особливої урочистості, як загано вище, Бетховенські свята набули по зазначених великих осередках України. В Полтаві й Дніпропетровському відбулися симфонічні концерти. В Києві й Одесі низка симфонічних, камерних концертів, зокрема по багатьох клубах. Звичайно, що найбільш святковано в Харкові, з його великими музичними можливостями. Тут відбулося 4 симфонічних концерти, під диригуванням Нар. Арт., дир. Моск. Вел. театру В. І. Сук (2) та Головного диригента ХДАО — М. Й. Штеймана (2). В цих концертах брали участь, як солісти — піаніст О. Боровський (виконано 5 концерт для ф-на з орк.) і скрипач Ж. Сігеті (виконав концерт in D-dur). На цих концертах, крім зазначених солов'ячих речей, були виконані: 2, 3, 5, 6, 7 й 8 симфонії й увертюри — „Коріолан“ та „Егмонт“.

Крім цих симфонічних концертів, треба значно підкреслити роботу Державного Квартету ім. Ж. Б. Вільйома (в складі Гольфельда, Старосільського, Свирського, Кутяна), який виконав усі квартети Бетховена — єдиний випадок у всьому СРСР, поруч з тим давши один урочистий концерт 28 березня в громадській книгозбірні, з участю проф. П. К. Луценка, проф. Я. Я. Полфіорова, відомої співачки Олени Рябової та піаніста А. С. Жака. Понад усім тим, квартет дав біля 15 концертів по найбільш значних Харківських клубах. Менше відбито Бетховенський ювілей в пресі, бо ми за цей час маємо тільки дві великих статті — Я. Полфіорова в ч. 5 „Черв. Шляху“ та Г. Туркельтауба в ж. „Життя й Рев.“ решта невеличкі замітки: Я. Юрмаса в ч. 3 „Життя й Революція“, П. Козицького в ч. „Новому Мистецтві“ й хронікальні замітки по газетах.

* Радянські піаністи за кордоном. Останніми часами спостерігаємо не тільки приїзд до нас, і завше зі значним успіхом, віртуозів з закордону, але, також, і подорож радянських піаністів за кордон, де вони мають величезний успіх і викликають велике задоволення, не дивлячись на усі ті шалені кроки, що їх зробила сучасна музична техніка за кордоном. Усім вже відомо, що на всесвітньому конкурсі піаністів в Варшаві перший приз одержав Лев Оборин, піаніст з Москви, й ще один приз також Московський піаніст — Гінзбург. Нині ж французька преса дуже прихильно вітає добре відомого Україні піаніста Володимира Горовіца, який не що давно, з величезним успіхом виступив в Парижі. Преса відмічає, що в грі Горовіца техніка міцно поєднується з глибиною змісту, а молодий вік піаніста примушує згадати про той „золотий вік всесвітнього піанізму, коли на арену музичної історії вийшла славновісна

п'яністична плеяда молодих, але вже й тоді великих п'яністів*.

* 60 річчя Московської Консерваторії. 15 березня в Великому Залі Московської Державної Консерваторії відбулося урочисте засідання з приводу 60-річчя її існування. До президії ювілейного засідання увійшли: Нарком Освіти Луначарський Нарком Здоров'я Семашко, Голова ЦК РобМист'у Славинський, Президент Держ. Ак. Худ. Наук Коган, член Правління Консерваторії Райський, та баг. інш. З привітанням від Уряду та НарКомОс'у виступив Луначарський, який підкреслив роботу М. К., що вона набула величезного значіння в житті Радянської Спілки. Далі, Луначарський оголосив список осіб, що їм, в зв'язку з ювілеем, дано визнання — „заслужених діячів мистецтва“, в який увійшли такі професори Ф. М. Блуменфельд, С. Н. Василенко, А. Ф. Гедике, Р. М. Глієр, М. Ф. Гнесин, А. Б. Гольденвейзер, А. И. Губерт, К. Н. Шумнов, Г. Э. Конюс, Н. Я. Мясковский та Л. М. Цейтлін. Далі низку привітань висловили: від ЦК РобМист'у, делегації — Ревельської Ризької Консерваторій, Ленінградської Консерваторії, Харківського МузДрам Ін-ту, 1-й і 2-й Московські Університети, Державна Академія Художніх Наук, Т-во Аматорів Російської Словесності, Великий та Малий Академічні Театри, усі московські та інших міст технікуми й школи, багато театрів, клубів, військових частин та інші численні організації та особи. Крім того, Консерваторія одержала багато писаних привітань та різних рукописів й автографів видатних композиторів й інше.

Спочатку цього засідання та наприкінці його мали місце музичні номери у виконанні оркестри професорів та студентів М. Д. К. В фойє зроблено виставку.

16 березня в Великому Залі МДК відбувся урочистий концерт, під диригуванням Іполітова-Іванова й Голованова, за участю професорів Брандукова, Гольденвейзера й Ігумнова, з творів Чайковського — кол. професора МДК та її учнів — Танєєва, Рахманінова й Скрябіна.

17 березня в тому ж залі відбувся 2 концерт, в якому брали участь аспіранти МДК — Гінзбург, Оборин, Циганов та Шацкес, та студенти: Вигодський, Володин, Пульвер, Рогатин та Черняков, кuartет МДК, кuartет студентів-видиженців МДК, оркестр студентів МДК під кер. студ. Хашкіна, об'єднаний хор робітничих клубних гуртків, під кер. студ. Мухина. В цьому концерті другий відділ був з творів студентів МДК — її Виробничо-Композиторського Колективу: Гайгерової, Давіденко, Літинського, Шехтера й Фере.

Ювілей знайшов відгук в пресі всього Радянського Союзу.

* В Харківській Науково-Дослідчій Музичній Асоціації — за травень було заслухано дві доповіді: проф. Л. Л. Лісовського — „Життя й творчість Сокальського“, із нагоди 40 річчя з дня його смерті, та композ. П. О. Козицького — „Кирило Стеценко“, з нагоди 5 річчя з дня його смерті. Обидві доповіді були ілюстровані концертами. На черзі низка доповідей про М. Лисенка. Перша відбулася 15 червня — доповідь проф. С. П. Дрімцова. Крім того, асоціація заслухала рецензії на роботу проф. Я. Я. Полфіорова — „Микола Лисенко“. Ця робота є велика двохтомна монографія (біля 50 арк.), яка є, між іншим, перша в світі монографія не тільки про Лисенка, але й взагалі про українського композитора в такому обсязі й науковому, марксістському освітленні. Художній відділ ГоловПрофОсвіти та Музо ГоловПолітОсвіти порушує питання перед ГоловНаукою про видання цієї роботи.

* „Думка“ в Москві й Ленінграді — в березні відбулася низка концертів капели „Думка“ в Москві та Ленінграді. Ці концерти викликали винятково гарні відозви по всіх газетах та часописах згаданих міст. Найкращі тамтешні музичні критики підкреслюють дуже позитивні, на їхню думку, характерні риси Капели: 1) величезний обсяг репертуару — від примітивної пісні до IX симфонії Бетховена, 2) художній, глибокий підхід до змісту кожної речі, що її виконує капела, 3) нечувану дисципліну Капели, 4) бездоганний стрій Капели, 5) надзвичайно насичену та динамічну звучність, не дивлячись на такий малий склад, як 50 осіб (на півночі Державні Капели більш численні), 6) рівність окремих голосів та рівноцінність художньо-зроблених окремих партій, 7) природню звучність голосів та партій, 8) гарну дикцію, — 8) як зазначає відомий критик-композитор Поляновський (Див. „Музика та Революція, ч. 4) — „Думка“, не дивлячись на абсолютну рівність звуку, весь час звучить, як живий вокальний колектив, саме вокальний“. Усі зазначають, що це — „є зразкове мистецтво, яке треба поширювати й розповсюджувати“.

* Капела „Думка“ виїжджає до Парижа. Капела „Думка“, після повернення з Москви, де вона давала концерти, підчас всесоюзного з'їзду рад, виїжджає до Парижа на два місяці.

* Українські музорганізації на франкфуртській виставці. У Франкфурті на Майні 11-го червня відкривається міжнародна виставка „Музика в житті народів“. Виставка триватиме до 28 серпня. Наркомос України одержав запрошення від Всесоюзного Т-ва Культурного зв'язку з закордоном взяти участь у цій виставці. Т-во командує на виставку вокальний ансамбль Любімова та музкuartет ім. Страдиваріуса. Управління Політосвіти НКО УСРР порушило

прохання перед колегією НКО про командировку на виставку капели „Думка“ та капели козарів. Вирішено також відправити нотні та музичні експонати. Між ними — нотні видання за останні десять років, діаграми про стан музичних організацій, макети оперних постановок, фотографії то-що. Експонати будуть надіслані до Москви до 18-го травня. Крім того, порушено прохання про командировку на виставку окремих музик та композиторів.

* Музичне життя Кременчучини. 1. Силами Педагогів Музичної Профшколи (Члени Окрфільї Музичного Т-ва) в Кременчуні відбувся концерт, присвячений роковинам Бетховена.

2. Кременчуцька Окрфільїя Музичного Т-ва ім. Леонтовича виділила по всім 18 районам уповноважених в справі переведення організаційної роботи що до відчнення райосередків Музт-ва і в деяких районах уповноважених жваво взялись до цієї роботи, як видно із всіх тих запитань, з якими звертаються до Окрправління.

Правда, деякі запитання Окрправління само в принципі не може вирішити, їх можливо вирішити лише на Всеукраїнському З'їзді Музичного Т-ва, а такий, на превеликий жаль, відкладається третій раз.

Кременчуцька Окрфільїя, можливо й останні філії теж чекають Всеукраїнського З'їзду, тому так Центральн. Правління, як і Головоподігосвіті треба прискорити остаточне вирішення справи що до скликання З'їзду.

* Кременчуцька окр. капела ім. Лисенка. Умови праці цієї культурної організації протягом 8½ років надзвичайно тяжкі: відсутність приміщення, музінструменту, коштів на оплату диригента та акомпаніатора то-що, але члени організації, як культгромадські робітники, поступово всі ці перешкоди перемогли до деякої міри і зараз Капела має: куточок для постійної праці; оплату диригента та акомпаніатора, музінструмент, а за кошти, які залишаються від концертів, Капела придбала нотозбірню і деяке майно для Капели. При чому, Капела, як Округова організація почала допомагати Хоргурткам Сельбудів та робітничим клубам так різними інструментними вказівками, як і видачею нот-літератури, розписані пісні в поголосниках.

За остан. 8 м-ців праці закінчено і нових розучено 63 пісень переважно творів: Лисенка, Леонтовича, Вериківського, Козицького, Верховинця, Ревуцького, Кошиця і інших.

Таким чином Капела поступово популяризувала себе так перед робітничою як і селянською масою, про що свідчать запрошення з районів і низка переведених концертів за останні 8 місяців з вересня 1926 р. і по 1 травня 1927 р. — 21 концерт, на яких було присутніх 8.700 чоловіка.

І. К.

* Шевченківський збірник. Композиторська майстерня харк. філії муз. т-ва ім. Леонтовича закінчує складати збірник муз. творів на слова Шевченка, до якого ввійдуть твори членів майстерні та хорові, як і солоспіви та ансамблі. Майстерня вже розглянула 17 поданих членами майстерні й композиторами периферії творів і остаточно ухвалила до вміщення в збірникові такі твори: 1) жіночий хор „На вгороді пастернак“ — Лісовського; 2) романс „Садок вишневий коло хати“ — Дашевського; 3) двохголосний хор „Три шляхи“ — Богуславського; 4) романси „Тече вода в синє море“ та „Утоптала стежечку“ — Богданова; 5) хори „Тяжко, важко“, „Над Дніпровою сагою“ та „Зацвіла в долині“ (останній вірш на один голос) — Стеблянка, а всього 9 творів. Решту творів до збірника майстерня має розглянути в найближчий час. Розглянено й ухвалено до видання від імені майстерні також і нові романси члена майст. Дзбановського, на слова М. Рильського „На білу гречку втали роси“ та „Тобі одній, омріяна царівно“.

* Ювілей народної пісні. В 1827 році з'явилася перша друкована збірка українських народних пісень. Склали її, як відомо, Михайло Максимович.

Головний Відділ Львівської „Просвіти“ створив спеціальну комісію, яка має підготувати ювілей 100-ліття появи першого збірника народної творчості. Комісія на своєму першому засіданні ухвалила виготовити до друку збірник народних пісень із нотами, підготувати відповідні реферати й дати почин до святкування ювілею в усіх місцевостях краю.

* Державна опера на Україні. Колегія НКО визнала за доцільне існування в сезоні 1927 — 28 року 3-х державних опер на Україні — в Харкові, Одесі та Києві. Кожен театр має права юридичної особи. Адміністративною та господарською частинами Київського та Одеського театрів видають Окрвиконкоми. За всіма трьома театрами лишається назва „Державна Академічна Опера“.

НКО може призначати та звільняти адміністративно-керівничий та художньо-адміністративний персонал (директорів, головних адміністраторів і адміністраторів, головних режисерів, режисерів, окремих постановників, балетмейстерів, концертмейстерів, художників), а також затверджує та переглядає їх штати.

В справі видання такої постанови про оперні театри на Україні, НКО подає відповідну записку до РНК.

* Нова опера. Композитор Яновський закінчив революційну оперу на 4 дії „Вибух“. Оперу написано на сюжет п'єси „Тимошева Рудня“. Опера можливо буде використана для Жовтневих свят.

* СРСР на міжнародній музичній виставці. Москву відвідав директор

міжнародної музичної виставки, що відбудеться у поточній році у Франкфурті на Майні, г-н Модлінгер. Він веде переговори відносно підбирання й демонстрації радянських експонатів на виставці. Всесоюзне товариство культурного зв'язку з закордоном уже почало підготовчу роботу до участі СРСР на виставці.

* Інтернаціональна музична виставка, що відбулась в Женеві 4—22 травня була дуже цікава як з технічного так і з історичного боку. Комерційний відділ виставки містить продукцію майже всіх більш менш значних фірм по виробу музичних інструментів. У відділі історичним можна бачити еволюцію, що її пройшов музичний інструмент за час свого існування. Крім того, були там також інструменти, що належали до тих чи інших визначних осіб: арфа імператриці Джо-зефіни, флейта Луї-Наполеона, фортепіано Шопена та інш. Бібліотеки та консерваторії Франції та Німеччини надіслали на виставку різні збірки листів та рукописів відомих композиторів. Були там рукописи Вагнера, Моцарта, Штрауса, Берліоза, Ліста та інших. Багато рукописів, що відносяться ще до 16 сторіччя та належать приватним особам, вперше були показані на цій виставці.

* Музична хроніка Заходу. Ігор Стравинський закінчив нову оперу під назвою „Едип“ на античний сюжет Софокла. Текст складений самим композитором.

Альбер Русель закінчив „Сюїту для оркестра“ в трьох частинах — прелюдія, сарабанда й жига. Перше виконання її відбудеться в Бостоні під керуванням С. Кусевицького.

Даріус Мило оркестрував комичну оперу „Есфір із Карпентра“ й закінчив оперету „Бідний Матрос“.

Жермена Тайфер одна з „Шости“ написала „Концертино“ для арфи й малого оркестра.

Роланд Мануель закінчив оперу „Закоханий сатана“.

Л. Сабанєєв закінчив велику річ для фортепіано — „Пасакалею“ складену з низки варіацій та великої фуги.

А. Т. Гречанінов написав новий цикл романсів для голосу, які видав в Лондоні. Композитор написав також „Курс співу“ збірник нових вокалізів для учебної практики.

Ф. Шрекер працює над оперою „Св. Христофор“.

Веберн написав низку пісень з акомпаньяментом гітари.

УКРАЇНКА

„Прагер Пресе“ в числі від 2 квітня мстить рецензію, підписану ініціалами М. Г. на останнє число кийського журналу: „Життя й Революція“. Автор цитує декілька уривків з статті Якова Савченка „Занепадництво в українській поезії“, що до речі сказати, не дуже блискуче виставляє сучасний стан українського письменства. Друга частина критики присвячена нарисові Миколи Гладкого „Проблеми культури українського слова“.

Відома хорватська газета „Обзор“, що виходить в Загребі, в числі від 30 березня ц. р. подає вістку про доповідь професора Рене Мартеля про СРСР і спеціально про Україну. Доповідач накреслив ясну картину культурно-економічного відродження України в радянській системі.

Проф. Мартель займає катедру французької мови в Загребському Університеті, є відомий славіст і приятель трудової України. Він є рідний брат Антуана Мартеля, що нині перебуває в Києві, де працює в ВУАН.

* Французький голос про Дніпрову Чайку „Ентрансіжан“ в числі від 9 квітня містить замітку, подану „Українськими Вістями“ в 23 числі про смерть Людмили Василевської — Дніпрові Чайки, перераховує її твори та дає їм дуже прихильну оцінку.

* „Гуцульський курінь“, Олекса Бабій: — „Поема ця є одна з найкращих ліричних творів, що появились на протязі останніх десяти років на українській мові. Вона описує долю одного гуцульського загону, що в складі 300 людей вибивається з своєї гірської батьківщини, щоб прийняти участь в боротьбі за волю України. Після програної війни загін повертає на батьківщину й зменшується до 30 людей“. („Прагер Пресе“).

* „У відвідинах у гетьмана України“. Під таким заголовком подає „Новий Віденський Журнал“ з 30 квітня спомини австрійського полковника барона Егона Больтфаса. Є це картинка з першого побуту в Києві з початку 1918 р., характеристична тим, що вражало тоді око чужинця й що він називає „образами з казкового міста Гарун Аль Рашида“.